

GALSWORTHY

JOHN

YLIMYS

John Galsworthy

Ylimys

«Public Domain»

Galsworthy J.

Ylimys / J. Galsworthy — «Public Domain»,

Содержание

| | |
|-----------------------------------|----|
| I OSA | 5 |
| I LUKU | 5 |
| II LUKU | 10 |
| III LUKU | 12 |
| IV LUKU | 16 |
| V LUKU | 18 |
| VI LUKU | 23 |
| VII LUKU | 25 |
| VIII LUKU | 32 |
| IX LUKU | 36 |
| X LUKU | 40 |
| Конец ознакомительного фрагмента. | 45 |

John Galsworthy

Ylimys / Romaani

I OSA

I LUKU

Valo tunkeutui suureen huoneeseen – niin suureen, että sen korkeaa, veistokuvilla koristettua kattoa oli mahdoton lähemmin tarkastaa – ja kulki koitteen tutkivalla, kylmällä uteliaisuudella aikain muovaileman, fantastisen varushuoneen läpi. Vapaana ihmissilmän ennakkoluuloista se paljasti outoja epäjohdonmukaisuuksia, ikäänkuin valaisten historian kiihkotonta kulkua.

Sillä tähän ruokasaliin – joka oli Englannin hienoimpia – Caradoc-suku oli kerännyt vuosisatain kuluessa kaikki voitto- ja muistomerkkinsä. Tämän ruokasalin ympärille he olivat rakennelleet, sen ympäriltä purkaneet, sen ympärillä korjailleet, kunnes se, mikä jäi jäljelle Monkland Courtista, näytti kauttaaltaan yhdenmukaiselta. Vain täällä he olivat jättäneet koskemattomaksi vanhain, munkkeja matkivain rakentajain työn ja tietämättään sijoittaneet tänne sielunsa. Sillä täällä oli valon paljastamina monia liikuttavia merkkejä ihmisen halusta elää ikuisesti, täällä oli hänen muinaisten ruumiittensa ulkokuoria ja hänen uskontunnustuksensa mukaisia fetishejä ja muita kummallisia, ajan hampaan säälimättömästi raastamia todistuskappaleita.

Aikakirjain laatija olisi voinut löytää täältä kaikki tarvitsemansa todisteet; analyytikko muodosti tämän aineiston perusteella ylevän syntyperän oikean yhtälön; filosofi osoitti aristokratian kehityksen sen varhaisimmasta, raakaan voimaan tai viekkauteen perustuvasta alusta alkaen läpi mahtavuuden vuosisatojen aina sen maalaukselliseen rappeutumiseen ja viimeisen vastarinnan alkamiseen asti. Kenties olisi taiteilijakin saanut täällä vahvan, selittämättömän, läpätunkevan hengen, samalla lailla kuin vanhassa katedraalissa kävijä näyttää vainuavan sen sielun.

Siitä tarunomaisesta miekasta alkaen, joka oli kuulunut sille walesilaiselle heimopäällikölle, joka hyvinpalkitun kavalluksen kautta oli osannut sukeltautua Wilhelm Valloittajan suosioon ja saanut, erään normannin lesken ohella, suuria maa-aloja Devenesciressä, aina siihen maljaan asti, jonka Geoffrey Caradocin, nykyisen Valleysin kreivin devonshireläiset vuokraviljelijät olivat yhteisesti ostaneet hänelle hänen naimisiin menonsa muistoksi lady Gertrude Semmeringin kanssa – kaikki muistomerkit oli haalittu kokoon, lukuunottamatta niitä perheen jäsenten kuvia, jotka olivat Valleysin talon taulukokoelmassa Lontoossa. Vieläpä siellä oli jäljennös vanhasta, keltaisesta, repaleisesta paperikääröstä, joka antoi kuninkaallisen vahvistuksen Caradoc-suvun kaikkein huomattavimman jäsenen, Johnin maille ja arvonimille, Johnin, joka valitettavasti ei ollut huomannut syntyä laillisesta aviosta tuon humoristisen laiminlyönnin vuoksi, jollaisia tavataan vanhimpien sukujen sukutauluissa. Niin, siellä se oli, ripustettuna melkein kyynillisesti erääseen nurkkaan. Sillä tämä seikka, vaikka epäilemättä oli ollutkin polttavana kysymyksenä viidennellätoista vuosisadalla, antoi vain aiheen pieneen ivalliseen tarinaan sen johdosta, että Johnin "oman" veljen, Edwardin, jälkeläisiä epäilemättä tavattiin erään lähipitäjän mäkitupalaisten joukossa.

Heijastaen asevarustuksista niiden alla oleviin tiikerintaljoihin, jotka perheen nuorempi poika Bertie Caradoc oli tuonut Intiasta vain vuosi sitten, valo näytti esittävän, miten ne, jotka kerta olivat olleet ensimmäisiä sen yksinkertaisen luonnonlain perusteella, joka kruunaa seikkailijat ja vahvat, ollen nyt melkein kokonaan syrjäytettyinä kansallisen elämän päävirtauksista, olivat pakotetut keksimään itselleen seikkailuja, jotteivät menettäisi uskoaan omaan voimaansa.

Kevätaamun ensimmäisen puolentunnin säälimätön valo ilmaisi monta muuta muutosta kulkiessaan synkistä gobeliineista samettimattoihin, esittäen vastakohtien avulla varman todistuksen

nykyisen kreivin ja kreivittären käytännöllisestä älystä, joka oli vieras menneitten aikain asketismille. Ja sitten se näytti jättävän kriittillisen kulkunsa ja ikäänkuin tahtovan peittää kaikki lumouksen verhoon. Sillä aurinko oli noussut, ja itäisten ikkunain kautta tunki sisään sen tasainen ja salaperäinen ilo. Ja sen mukana tuli sisään avonaisesta ristikosta villi mehiläinen ja laskeutui kukkasiin, jotka sijaitsivat pöydällä, huoneen itäpäässä, mitä käytettiin niissä tapauksissa, kun talossa oli koolla vain pienempi seurue. Tunnit kuluivat hiljaisesti, kunnes aurinko oli korkealla ja ensimmäiset kävijät saapuivat – kolme punaposkista, äänekkäänpuoleista palvelijatarta harjoineen. He menivät tiehensä, mutta heti ilmestyi kaksi lakeijaa – kaksi aamiaisbrigadin etuvartiota, jotka seisoivat ammattimaisesti hetken, tekemättä mitään, mutta sitten ryhtyivät tyynesti kattamaan pöytää. Sitten tuli sisään pieni kuusivuotias tyttö, katsomaan, oliko siellä mitään mielenkiintoista – pieni Ann Shropton, sir William Shroptonin ja hänen vaimonsa, lady Agathan lapsi, Agathan, joka oli talon vanhin ja neljästä nuoresta Caradocista ainoa naimisissa oleva tytär. Hän tuli sisään varpaillaan, aikoen yllättää kenen vain tapasi. Hänellä oli pienet leveät kasvot, suuret, teeskentelemättömät, vaaleanruskeat silmät pienen nenän yläpuolella, joka pisti esiin suoraan ja äkisti. Hänen hienoliinaisessa nutussa oli väljä vyö, joka oli kiinnitetty paljon alemmaksi vyötäisiä, ikäänkuin vapauden vertauskuvaksi, ja hän näytti pitävän kaikkea hyvän pilan arvoisena. Ja pian hän löysikin sellaista, joka kiinnitti hänen mieltään.

"Täälläpä on hörriäinen, William. Luuletteko, että voisin kesyttää sen pienessä lasilippaassani?"

"Sitä en luule, miss Ann, mutta varokaakin, ettei se vaan pistä teitä!"

"Ei se pistä *minua*."

"Miks'ei?"

"Siksi, että se ei tahdo."

"Eipä tietenkään – koska te niin sanotte –"

"Mihin aikaan auto on käsketty?"

"Kello yhdeksäksi."

"Minä aion mennä isoisän kanssa aina veräjälle asti."

"Ajatelkaapas, jos hän tekisi esteitä."

"Silloin minä menisin joka tapauksessa."

"Vain niin."

"Minä voisin mennä hänen kanssaan aina Lontooseen asti! Meneeköhän tati Babs?"

"Ei, minä en luule kenenkään menevän hänen ylhäisyytensä kanssa."

"Minä menisin, jos tätikin. William!"

"Jaa."

"Onkohan eno Eustace varma siitä, että hänet valitaan?"

"Tietysti hän on."

"Luuletteko hänestä tulevan hyvän parlamentinjäsenen?"

"Lordi Miltoun on hyvin taitava, miss Ann."

"Onko hän?"

"Kyllä, ettekö tekin luule?"

"Luuleeko Charles myöskin niin?"

"Kysykää häneltä."

"William!"

"Jaa."

"Minä en pidä Lontoosta. Minä pidän olostä täällä, ja minä pidän Cattonista, ja minä pidän kodistani aika paljon, ja minä pidän Pendridnystä – ja – minä pidän Ravenshamista."

"Hänen ylhäisyytensä poikkeaa tänään Ravenshamiin, niin olen kuullut."

"Oh, silloin hän tulee näkemään isoäidin! William –"

"Miss Wallace tulee."

Leveä- ja kalpeakasvoinen, kärsivännäköinen nainen sanoi ovelta:

"Tulkaa, Ann."

"Hyvä, minä tulen! Päivää, Simmons!"

Sisäänastuva isännöitsijä vastasi:

"Päivää, päivää, miss Ann!"

"Minun täytyy mennä."

"Olen varma, että se surettaa meitä suuresti."

"Jaa."

Ovi avautui hiljakseen, ja suuressa huoneessa syntyi toimielias hiljaisuus, kuten aina aterian edellä. Äkisti nuo neljä miestä asettuivat paikoilleen pöydän ympärillä. Lordi Valleys oli tullut sisään.

Hän lähestyi hitaasti, lukien sinistä sanomalehteä, ja hänen harmaiden silmiensä välissä oli pieni, hänelle outo ryppy. Hänellä oli ruskettuneet, punertavat, tarkkapiirteiset kasvot. Hänen kähärät hiuksensa ja viiksensä alkoivat jo käydä raudanharmaiksi – hänellä oli sellaisen miehen kasvot, joka tuntee oman mielensä ja on tyytyväinen tähän tuntemukseensa. Myöskin hänen jäntevä, suora vartalonsa ja hänen sotilaanniskansa vahvisti sitä vaikutusta, että hän oli, joskaan ei suorastaan itsetyytyväinen, niin tyytyväinen kuitenkin elämäntapoihinsa ja ajatuksiinsa. Ja hänen liikkeistään näkyi tuo erikoinen välinpitämättömyys ympäristöstä, joka on ominaista niille, jotka ottavat osaa julkiseen elämään, joilla on käytettävänä olemassaolon aineellinen koneisto ja joiden ei koskaan tarvitse ajatella sitä, mitä muut heistä ajattelevat. Istuutuen ja silmäillen edelleen lehteään hän alkoi heti syödä sitä, mitä oli pantu hänen eteensä. Huomattuaan sitten, että hänen vanhin tyttärensä oli tullut sisään ja istuutui hänen viereensä, hän sanoi:

"Ikävä, kun täytyy lähteä Lontooseen tällaisella ilmalla!"

"Tuleeko ministeristöllä olemaan kokous?"

"Kyllä, tuon sotkuisen ilmapallojutun vuoksi."

Mutta Agathan suloisten ja kapeitten kasvojen huolestunut katse tarkasti syrjäpöydällä olevaa tarjotinta, joka piti ruokia lämpimänä, ja hän ajatteli: "Minä luulen, että tämä olisi sittenkin parempi kuin se, jonka minä olen saanut. Jos William vain tahtois sanoa, pitääkö hän tosiaankin näistä leveistä tarjottimista enemmän kuin niistä erityisistä lämminvesialtaista!" Hän sai kuitenkin kysytyksi hellällä äänellään – sillä kaikki hänen sanansa ja liikkeensä olivat helliä, vieläpä hieman arkojakin, jos jokin näytti uhkaavan hänen miehensä tai lastensa hyvinvointia:

"Luuletko, isä, tämän sodanpelon olevan edullista Eustacen suunnitelmille?"

Mutta hänen isänsä ei vastannut, vaan tervehti uutta tulokasta, hoikkaa, hienoltanäyttävää nuorta miestä, jolla oli tumma tukka ja sievät viikset, miestä, joka ei ollut ollenkaan hänen sukulaisensa, vaikkakin epäsuorasti muistutti häntä. Claud Fresnay, Harbingerin kreivi, muistutti tosiaankin niin sanottua "normannilaista" tyyppiä – hänellä kun oli voimakkaat, säännölliset piirteet ja hieman kaareva nenä – mutta se, mikä vanhassa miehessä näytti osoittavan vain tiedotonta oman itsensä mallinapitämistä, vaikutti nuoremmassa miehessä siltä, kuin hän olisi ollut vaativampi ja väkinäinen, ikäänkuin huolissaan sen johdosta, ettei saanut aina vastata jotakin.

Hänen perässään oli tullut sisään pitkä, täysivartaloineen ja hieno-olemuksinen nainen, jonka hiukset olivat vielä ruskeat – lady Valleys itse. Vaikka hänen vanhin poikansa oli kolmikymmenvuotias, hän itse oli vain hieman yli viidenkymmenen. Hänen äänestään, tavoistaan ja koko olemuksestaan saattoi päätellä, että hän oli ollut tunnustettu kaunotar, mutta nyt oli hänen vielä eloisilla kasvoillaan, hänen harmaansinisissä silmissään ja karhennessa hipiässään muutakin kuin täysi-ikäisyyden vivahdusta. Kaikista hänen piirteistään ja koko hänen äänensä sävystä saattoi päätellä, että hän oli hyvä toveri ja oikea "maailmannainen". Hänen olentonsa viittasi tosiaankin siihen, että hän oli elänyt voimakasta ulkoilmaelämää ja että häneltä ei puuttunut huumoria. Hän se vastasi Agathan huomautukseen:

"Tietysti, rakkaani, parhaalla mahdollisella tavalla."

Lordi Harbinger lausui:

"Sivumennen sanoen, Brabrook tulee puhumaan siitä. Oletteko koskaan kuullut häntä, lady Agatha? 'Herra puheenjohtaja, minä nouse – ja minun mukani nousee koko demokraattinen periaate –'."

Mutta Agatha vain hymyili, sillä hän ajatteli:

"Jos minä annan Ann'in mennä veräjälle asti, niin hän saa siitä vain aiheen johonkin uuteen vaatimukseen huomenna." Välittämättä vähääkään yleisistä asioista hänen perinnäinen halunsa käskeä ilmeni liiallisessa talousasiain järjestelmissä. Se oli hänellä uskontona, kiihkona – aivan kuin hän olisi tuntenut itsensä kansallisen kotitalouden mallikuvaksi, isänmaallisen liikkeen johtajaksi.

Syötyään, mitä piti välttämättömänä, lordi Valleys nousi.

"Onko sinulla, Gertrud, mitään sanottavana äidillesi?"

"Ei ole, minä kirjoitin hänelle eilisiltana."

"Pyydä Miltounia pitämään silmällä tuota mr Courtieria. Minä kuulin hänen puhuvan eräänä päivänä – hän puhuu melkein hyvin."

Lady Valleys, joka ei ollut vielä istunut, seurasi miestänsä ovelle.

"Sivumennen sanoen, minä olen puhunut äidille siitä naisesta, Geoff."

"Oliko se välttämätöntä?"

"Kyllä, niin luulen. Minä olen levoton – kuitenkin kaikenkin, äidillä on jotakin vaikutusvaltaa Miltouniin."

Lordi Valleys kohautti olkapäitään, puristi heikosti vaimonsa käsivartta ja meni ulos.

Vaikka itse olikin hieman levoton juuri tämän asian tähden, hän oli kuitenkin mies, joka ei hakenut ikävyyksiä. Hänellä oli sellaiset hermot, jotka eivät tuntuneet hermoilta ollenkaan – sellaiset, joita erikoisesti tavataan hänen luokkaansa kuuluvilla henkilöillä, jotka ovat paljon tekemisissä hevosten kanssa. Hänen mielestään kullakin päivällä oli riittävästi suruja itsestään. Sitäpaitsi hänen vanhin poikansa oli hänestä arvoitus, jonka ratkaisusta hän oli kauan sitten luopunut ainakin sikäli, mikäli naiset olivat kysymyksessä.

Miehen ulompaan saliin hän viivytteli hetken, muistellen, ettei ollut nähnyt nuorempaa tytärtään, lempilastaan.

"Eikö lady Barbara ole vielä tullut alas?"

Kuultuaan, ettei ollut, hän pisti kätensä autotakin hihoihin, takin, jota Simmons piteli, ja astui ulos valkeaan pylväskäytävään, jota Caradocien kiveenhakatut haukat koristivat.

Pienen Ann'in ääni kuului hänen korviinsa selvänä ja kirkkaana auton hillityssä hyrinässä. "Rientäkää, isoisä!"

Lordi Valleys nyrpisti hieman nenäänsä – isoisan nimi tuntui hänestä aina omituiselta, hänestä, joka oli vain viisikymmentäkuusi vuotta vanha eikä sitä millään lailla tuntenut – ja viitaten hansikoidulla kädellään Ann'ia kohden sanoi:

"Lähetäkää joku ulkoveräjälle noutamaan *täti*."

Pikku Ann'in ääni vastasi kuuluvasti:

"Ei, minä tulen itse takaisin."

Lähtevän auton ääni tukahdutti keskustelun.

Ajaessaan siinä autolla lordi Valleys oli melkein liikuttava esimerkki siitä, miten vanhat laitokset saavat väistyä niiden hävittäjän, tieteen tieltä. Kilpa-ajojen ystävänä, joka sitäpaitsi oli joku aika sitten ollut metsästysseuran johtajana, ja miehenä, joka koko sielullaan (mikäli sitä riitti politiikalta) oli kiintynyt hevosiin, hän oli joutunut, käytännöllisen älynsä pakottamana, ei ainoastaan sietämään, vaan myöskin edistämään niiden syrjäyttäjien asiaa. Hänen itsesäilytysvaistonsa oli tässä salaa työssä, johtaen häntä hänen perikatoaan kohden, pakottaen hänet luulottelemaan itselleen, että tiede ja sen raa'asta luonnosta saamat voitot voitiin saattaa palvelemaan mainetta ja arvoa, joka lepäsi kiteytyneellä ja muuttumattomalla perustalla. Kaikki tämä ajan seuraaminen, tämä vaipuminen uudenaikaisiin keksintöihin, tämä ylenmääräinen rientäminen ilman syvempää perustaa – lisääntyvä epävakaisuus, kosmopoliittisuus, vieläpä kommersialismi, josta hän maailmanmiehenä pikemmin

oli ylpeä – kaikki tämä teki hänen huomaamattaan lopun siitä eristyneisyydestä, joka loogillisesti kuului hänen asemassaan olevalle henkilölle. Taipumattomana ja notkeutta vailla, vaikk'ei mitenkään ollutkaan älytön käytännöllisissä asioissa, hän antoi päättävästi virran viedä itseään mukanaan, pitäen lujasti peräsimestä kiinni, huomaamatta, että oli pyörteen keskellä. Hänen käytännöllinen älynsä vei hänet jatkuvasti senlaatusesta taantumuksellisuudesta, jota niin viljalti oli hänen pojassaan Miltounissa, siihen lievempään taantumuksellisuuteen, joka, eläen henkisestä pääomastaan, käyttää hyväkseen aineellisesti niin paljon kuin mahdollista vihollistaan, kehitystä.

Hän ohjasi itse autoaan, tarkasti ja hillitysti, istuen mukavasti, lakki painettuna syvään vakaville silmille. Ja vaikka tämä odottamaton ministeristön kokous näin pääsiäisloman aikana ei ollut ainoastaan harmillinen, vaan antoi aiheita pelkoon, niin hän saattoi nauttia nopeasta, tyynestä kulusta kesäisessä ilmassa, joka tulvi häntä vastaan ystävällisen suloisesti pitkän lehtokujan suurien puiden alla. Hänen vieressään pikku Ann istui hiljaa, jalat ojollaan ja aikalailla harallaan. Autolla-ajo tarjosi uutta kiihdykettä, sillä kotona se oli kiellettyä, ja mieltävä innostus paistoi hänen silmistään pienen äkkinykerän nenän yläpuolella. Vain kerran hän puhui, silloin kun auto hiljensi vauhtiaan lähellä vartiomökkiä ja he sivuuttivat portinvartijan pienen tytön:

"Päivää, Susie!"

Mitään vastausta ei kuulunut, mutta katse Susien pienillä kalpeilla kasvoilla oli niin nöyrä ja kunnioittava, että lordi Valleys, joka ei ollut mikään tarkka havaintojentekijä, pani sen tyydytyksellä merkille. "Niin", hän ajatteli, jotenkin kuulumattomasi, "maa on sydämeltään terve!"

II LUKU

Ravensham Housessa, Richmond Parkin laidassa, missä Casterley-suvulla oli ollut esikaupunkihuvila aina niiltä ajoilta alkaen, kun oli tullut tavaksi asua sopivan matkan päässä Westminsteristä – suuressa, hallin viereisessä ansarissa seisoi lady Casterley muutamien japanilaisten liljojen edessä. Hän oli hoikka, lyhyt, vanha nainen, jonka kasvot olivat norsunluun väriset, nenä ohut ja terävät silmät puoleksi hienojen, ryppyisten luomien peittäminä. Vallan liikkumattomana, harmaassa puvussaan ja harmaine hiuksineen hän muistutti hienosta, hiestautuneesta teräksestä tehtyä muotokuvaa. Lujassa hämähäkinkädessään hänellä oli vapaalla, jossain määrin suikertelevalla käsialalla kirjoitettu kirje.

Monkland Court, Devon.

Rakas äitini.

Geoffrey ajaa huomenna Lontooseen. Hän poikkeaa katsomaan sinua, jos voi. Tämä uusi sodanpelko on saanut hänet liikkeelle. Minä itse en pääse kaupunkiin, ennenkuin Miltounin vaali on ohitse. Asia on niin, että minä en uskalla jättää häntä tänne yksin. Hän tapaa 'Tuntemattomansa' joka päivä. Se mr Courtier, joka kirjoitti sotaavastustavan kirjan – mikä sellaisen miehen teoksi oli hävytöntä, joka itse on ollut palkkasoturina, vai mitä arvelet? – asuu majatalossa ja työskentelee radikaalien hyväksi. Hän tuntee myöskin tuon naisen – ja toivokaamme, Miltounin vuoksi, – liiankin hyvin, hän on itse puoleensavetävä henkilö, melkein soma ja hullu pienine viiksineen. Bertie on juuri tullut tänne, minun täytyy toimittaa niin, että hän joutuu puheisiin Miltounin kanssa, saadaksemme tietää, millä kannalla maa oikein on. Bertiehin voi luottaa – hän on totisesti hyvin terävisilmäinen. Minun täytyy sanoa, että tuo nainen on vallan sievän näköinen, mutta hänestä ei todellakaan tiedetä täällä mitään muuta, kuin että hän on eronnut miehestään. Miten olisi mahdollista saada tietoja ihmisistä? Kun Miltoun on niin tavattoman ahdasmielinen, niin asia käy vielä nurinkurisemmaksi. Tämän nousevan sukupolven vakavuus on mitä merkillisintä. Minä en muista nuoruudessani ottaneeni elämää niin vakavalta kannalta.

Lady Casterley antoi kruunatun paperiarkin vaipua alas. Hänen kasvonsa kävivät irveeseen – hän ei ollut unhottanut tyttärensä nuoruutta. Nostaen taas kirjeen ylemmäksi hän jatkoi lukuaan:

Olen varma siitä, että Geoffrey ja minä tunnemme itsemme vuosia nuoremiksi kuin Miltoun tai Agatha, vaikka me olemmekin heidän vanhempansa. Onneksi ei Bertien ja Babsin laita ole samanlainen. Sodanpelko vaikuttaa mainiosti Miltounin eduksi. Claud Harbinger on myöskin täällä ja työskentelee Miltounin hyväksi, mutta itse asiassa minä luulen, että hän tavoittelee Babsia. On melkein surullista, kun ajattelee, että Babs on tuskin 20-vuotias – mutta minun luullakseni mitään muuta ei voi odottaakaan, kun ottaa huomioon hänen kauneutensa. Ja Claud on verrattain hieno tyyppi. Hänestä puhutaan koko paljon; hän alkaa herättää huomiota nuorten toryjen joukossa.

Lady Casterley antoi kirjeen vaipua ja kuunteli. Pitkä jupiseva ääni kaukaa tulevasta eläköönhuudosta ja parkumisesta oli tunkeutunut tuohon suureen ansariin, värisyttäen liljojen kalpeita terälehtiä ja pannen lyhyinä haju-aaltona liikkeelle niiden tuoksun. Hän meni halliin; siellä seisoi vanha mies, jolla keltainen iho ja pitkä valkoinen poskiparta.

"Mitä tämä melu merkitsee, Clifton?"

"Joukko sosialisteja, teidän ylhäisyytenne, on matkalla Putneyhin osoittamaan mieltään. Kansa on kohottanut heille eläköönhuudon. He ovat aiheuttaneet väentungoksen aivan veräjän ulkopuolelle."

"Pitävätkö he puheita?"

"He puhuvat paraikaa jostakin hyvin pöyhkeästi, teidän ylhäisyytenne."

"Minä menen kuuntelemaan heitä. Antakaa minulle minun musta keppini."

Sametintummien, litteäoksaisten seetripuiden yläpuolella, jotka eebenholtsista tehtyjen pagodien tavoin kohosivat kahden puolen tietä, taivas riippui yhtenä suurena purppurapilvenä, mihin loi paha ennustavaa elämää taivaanrannalta tuleva ja sen läpi tunkeva valonsäde. Tämän pilvikatoksen alla joukko tomuisia, pörrötukkaisia miehiä ja naisia kulki eteenpäin pitkin tietä, suojellen ja rohkaisten eläköönhuudoillaan pitkää mustatakkista puhujaa. Tämän joukon edessä ja takana kulki pieni meluava mies- ja poikalauma ilkkuen ja hoilaten.

Lady Casterley ja hänen "huoneenhaltijansa" seisoivat kuuden askeleen päässä kiemurakoristeisen rautaveräjän sisäpuolella ja katselivat. Tuo vaalea teräksenvärinen olento teräksenvärisine hiuksineen oli liikkumattomuudessaan puoleensavetävämpi kuin kaikki tuon meluavan joukon liikkeet ja parkumiset. Vain hänen silmänsä liikkui puoleksi suljettujen luomien alla, hänen oikea kätensä puristi lujasti kepin kädensijaa. Puhujan ääni kohosi räikeänä vastalauseena "kansan" riistämistä vastaan, teki ivallisia huomautuksia kristinuskoa vastaan, vaati kiihkeästi vapautusta "jatkuva mielettömästä sotaveron taakasta" ja uhkasi, että kansa tulisi ottamaan asiat omiin käsiinsä.

Lady Casterley käänsi päänsä:

"Hän puhuu mielettömiä, Clifton. Tulee sade. Minä menen sisään."

Pylväskäytävän alla hän pysähtyi. Purppurapilvi oli alkanut sataa, vesi valui virtanaan nopeasti hajaantuvan väkijoukon niskaan. Hieno hymy tuli lady Casterleyn huulille.

"Tekee hyvää, kun heidän intonsa saa hieman laimennusta. Te kastutte, Clifton – rientäkää! Minä odotan lordi Valleystä päivällisille.

Laittakaa hänelle huone valmiiksi pukeutumista varten. Hän tulee autolla Monklandista."

III LUKU

Eräässä hyvin korkeassa, valkeilla laudoilla päällystetyssä, niukasti kalustetussa huoneessa lordi Valleys tervehti kunnioittavasti anoppiaan.

"Saavuin tänne autolla yhdeksässä tunnissa, hyvä rouva – ei niinkään huonoa ajoa."

"Tulosi huvittaa minua. Milloin tapahtuu Miltounin vaali?"

"Yhdeksäntenäkolmatta päivänä."

"Mikä vahinko! Hänen pitäisi olla kaukana Monklandista, koska kerran – tuo tuntematon nainen oleskelee siellä."

"Ah, vai niin, sinä olet kuullut hänestä jotakin."

"Sinä olet kaiken suhteen niin huoleton, Geoffrey."

Lordi Valleys hymyili.

"Nämä sotahuhut", hän sanoi, "alkavat käydä kiusallisiksi. En osaa tarkalleen sanoa, miten maa suhtautuu niihin."

Lady Casterley nousi:

"Sillä ei ole mitään kantaa. Kun sota alkaa, niin se suhtautuu siihen oikealla tavalla. Niin on aina käynyt. Tarjoapas minulle käsivartesi. Onko sinun nälkä?"...

Kun lordi Valleys puhui sodasta, niin hän teki sen sellaisen henkilön tavalla, joka täysi-ikäiseksi tultuaan on elänyt niiden parissa, jotka ohjaavat kansojen kohtaloita. Hänen oli mahdotonta – kuten suuressa ansarissa olevien liljojenkin – nähdä tai tuntea niiden tavoin, jotka olivat puutarhan ulkopuolella. Kiintyneenä oman luokkansa parhaisiin ennakkoluuloihin ja tapoihin hän eli elämää, joka oli sen verran kosketuksissa suuren yleisön kanssa, kuin häneltä voitiin odottaakin. Tosiaankin hän toiminnan ja käytännöllisen älyn miehenä jollakin tavalla tunsu tavallisten ihmisten mielipiteet. Hän oli vallan oikeassa sanoessaan tietävänsä paremmin, mitä kansa tarvitsi, kuin ne, jotka siitä asiasta jaarittelivat. Sellainen oli tosiaankin asianlaita, sillä luonnonladultaan hän oli lähempänä kansaa kuin sen johtajat, vaikka hän ei olisikaan pitänyt siitä, että tämä olisi hänelle sanottu. Hänen maailmanmiehyytensä ja poliittisen älykkyytensä oli elämä istuttanut luonteeseen, jonka voima oli käytännöllisyydessä ja mielikuvituksen puutteessa. Hänen tehtävänsä oli olla vaikuttava, muttei toimielias tai halukas tekemään ideoista niiden loogillisia johtopäätöksiä; hänen ei pitänyt olla ahdas eikä puritaaninen niin kauan kuin "hyvän tavan" ulkokuori säilytettiin koskemattomana; hänen piti olla vapaamielinen maanomistaja aina siihen asti, kuin hänen etunsa eivät joutuneet vakavasti kärsimään; hänen piti suosia taiteita niin kauan kuin ne eivät paljastaneet mitään tavatonta; hänellä piti olla varma katse, hellät kädet, rautaiset hermot ja sellaiset mainiot tavat, joissa ei ollut mitään tavanomaisuutta. Aviopuolisona hänen tuli olla huoleton, isänä suvaitseva, poliitikkona huolellinen ja vilpittömä, ihmisenä huvittelun, työn ja raittiin ilman ystävä. Hän ihaili ja oli hyvin rakastunut vaimoonsa eikä ollut koskaan katunut naimiskauppaansa. Kenties hän ei ollut koskaan ollut pahoillaan mistään, jollei kenties siitä, ettei ollut vielä voittanut Derby-kilpailuissa tai täysin onnistunut saamaan omia erikoisia sinipilkkuisia pointteri-koiriaan synnyttämään ehdottoman tyypillisiä jälkeläisiä. Hän kunnioitti anoppiaan, kuten yleensä periaatetta.

Tämän pienen, vanhan naisen persoonallisuudessa oli tosiaankin varttuneen järkähtämättömyyden hirveä voima – sellaisen henkilön peritty varmuus, jonka arvovalta ei ollut koskaan joutunut kysymyksenalaiseksi, henkilön, joka pitkäaikaisen etuoikeuden, tietyn, selväpiirteisen tosiasiallisuuden ja synnynnäisen käskemistävän vuoksi on totisesti menettänyt kyvyn käsittää sitä, että hänen arvovaltaansa voitaisiin koskaan epäillä. Sitä, mitä hän tiesi omasta sielustaan, hän ei ollut tavallisella tavallaan oppinut; itse asiassa hän ei ollut sitä oppinut ollenkaan, vaan saanut sen täysin valmiina toimeliaalta, vallanhaluiselta temperamentiltaan. Terästyneenä sen johdosta, että oli säätynsä mukaisesti ollut pakotettu perin pohjin tuntemaan yleisten asiain enimmin silmiinpistävät puolet; varustettuna aseilla, jotka johtoaseman vaatima kulttuuritraditsioni tarjosi;

aatteiden, mutta aina vain samojen elähdyttämänä, ilman johtajaa ja vain oman johtamistapansa alaisena hänellä oli tahto, joka oli yhtä peloittava kuin ne kaksiteräiset miekat, joita hänen agincourtilaiset tai poitiersilaiset esi-isänsä, Fitz-Haroldit, olivat käyttelleet – hänessä oli sellainen henki, joka vaistomaisesti hylkäsi oman itsensä tai toisten sisäisen tuntemisen, tuntemisen, jonka saa aikaan tuo hullu tapa tutkia omaa mieltään, mieltä ja ajatella, mikä kaikki on auktoriteetille niin turmiollista. Jos lordi Valleys oli aristokratian koneiston runko, niin lady Casterley oli sen sisällä oleva teräsvieteri. Hän oli koko elämänsä ajan ollut hartaan teeskentelemätön ja yksinkertainen vaatetuksessaan, selvä ja suora tavoiltaan, hän oli noussut aikaisin ja tehnyt työtä, mitä vain käteen sattui, aina myöhään yöhön asti, eikä hän ollut sen ränstyneempi 78: nnellä ikävuodellaan kuin useimmat muut naiset 50: nnellä. Hänellä oli vain yksi heikko puoli – mihin hänen voimansa oikeastaan perustui – se, että hän ei nähnyt sen aseman luonnetta ja laajuutta, mikä hänellä oli maailmanjärjestyksessä.

Hän soveltui ihmeen hyvin siihen huoneeseen, missä he söivät päivällistä ja minkä harmaat seinät Fragonardtyyliin maalattuine friiseineen sisälsivät monia, nyt jotenkin himmeitä luonnottaria ja ruusuja, samoin huonekaluihin, jotka näyttivät eläneen yli aikansa. Pöydällä ei ollut muita kukkia kuin viisi liljaa vanhassa hopeisessa maljassa, ja seinälle, ison ruokakaapin yläpuolelle, oli ripustettu lordi Casterley-vainajan kuva.

Lady Casterley lausui:

"Minä toivon Miltounin kulkevan omia teitään."

"Siinähan se pulma juuri onkin. Hän kärsii pöhöttyneistä periaatteista. – Toivoa vain täytyy, että hän osaisi olla sekoittamatta niitä puheisiinsa."

"Anna hänen olla, mitä hän on, ja toimita hänet erilleen tuosta naisesta niin pian kuin vaalit ovat tapahtuneet. Mikäs onkaan hänen oikea nimensä?"

"Jokin rouva Lees Noel."

"Miten kauan hän on siellä ollut?"

"Luullakseni vuoden."

"Etkö sinä tiedä mitään hänestä?"

Lordi Valleys kohautti olkapäitään.

"Vai niin!" sanoi lady Casterley. "Sinä et välitä ollenkaan koko asiasta. Minun täytyy lähteä sinne itse. Luulen Gertruden ottavan minut vastaan. Mitäs on sillä mr Courtierilla tekemistä sen naisen kanssa?"

Lordi Valleys hymyili. Tässä hymyssä oli koko hänen kohteliaan ja mukiinmenevän filosofiansa sisältö. "Minä en sekaannu toisten asioihin", näytti tuo hymy sanovan. Nähdessään tämän lady Casterley puristi yhteen huulensa.

"Mr Courtier on oikea kapinannostaja", sanoi hän. "Minä luin hänen sotaa vastustavan kirjansa – se on mitä kiihoittavinta, viittaillen pääasiallisesti Grantiin ja Rosensteiniin. Minä olen äsken juuri nähnyt sen hedelmiä oman veräjäni ulkopuolella, sotaa vastustavien agitaattorien meluavan lauman muodossa."

Lordi Valleys sai estetyksi haukotuksen.

"Niinkö? Minä luulin, että Courtierilla ei olisi mitään vaikutusvaltaa."

"Hän on vaarallinen. Useimmat idealistit ovat sellaisia, joista ei tarvitse välittää, mutta hänen kirjansa on taitava."

"Minä toivoisin vain, että nämä huhut loppuisivat, sillä ne saattavat vain molemmat maat naurettaviksi", mutisi lordi Valleys.

Lady Casterley kohotti lasinsa, joka oli täynnänsä veripunaista viiniä. "Sota pelastaisi meidät", hän sanoi.

"Sota ei ole mitään leikintekoa."

"Siitä saisi alkunsa parempi asiointi."

"Niinkö luulet?"

"Kansakuntana me saisimme jälleen johtavan aseman, ja demokratia olisi työnnetty taka-alalle viideksikymmeneksi vuodeksi."

Lordi Valleys teki kolme pientä suolakasaa ja pysähtyi laskemaan niitä. Sitten kohauttaen hieman kulmakarvojaan, mikä näytti merkitsevän sitä, että itsekin epäili omia sanojaan, hän mutisi: "Minun teki mieleni sanoa, että me olemme kaikki nykyään demokraatteja... Mitä nyt, Clifton?"

"Teidän kuljettajanne tahtoi saada tietää, milloin auton pitäisi olla valmiina."

"Hetki päivällisen jälkeen."

Kaksikymmentä minuuttia myöhemmin hän käänsi kiemurakoristeisen rautaisen veräjän kautta Lontooseen vievälle tielle. Päivä pimeni, ja värjyvällä taivaalla pilvet kokoontuivat ja ajelehtivat sinne tänne ilman minkäänlaista päämäärää. Mitään suuntaa ei ollut näköjään määrätty niille. Ne olivat kokoontuneet taivaan kannelle kuten jättiläisharakat, jotka lentelevät ristiin rastiin. Ilmassa oli sateen tuoksua. Auto ei nostanut mitään pölyä, kiiti vain eteenpäin hakien lyhtyineen tietä. Putney Bridgellä ajoneuvojono pysäytti sen kulun. Lordi Valleys katsahti oikealle ja vasemmalle. Ankkurissa levien jokialusten lyhdyt, joen äyräällä olevat lamput ja sen kummallekin puolelle tiheään rakennettujen talojen tuhannet valot kuvastuivat veden pinnasta. Tuon suuren, ikuisesti merta kohden soljuvan olennon kiemurteleva, kalpea runko ei synnyttänyt hänen mielessään mitään vertauskuvia. Vuosia sitten hän oli ollut sen kanssa tekemisissä, kauppaministeriössä, ja tiesi tarkalleen, miten likainen se oli ja miten se kävi hirveän kapeaksi juuri siinä paikassa, missä hän olisi toivonut sen olevan leveä. Kuitenkin, kun hän syytti sikarin, hänet valtasi omituinen tunne – sellainen kuin hän olisi ollut lähellä rakastamaansa naista.

"Suokoon Jumala", hän ajatteli, "että noista huhuista ei tulisi mitään!" Auto kiiti pitkin vilkasliikenteistä katua Lontoon hienoa keskustaa kohden. Iltalehtien ilmoitustaulut ja katuvierissä olevien paperikauppioiden myymälät eivät tarjonneet kuitenkaan mitään rauhoittavaa kuvaa.

"Salahankkeet lisääntyvät.

Uusia paljastuksia.

Vakava asema uhattuna."

Ja jokaisen ilmoitustaulun edessä voitiin nähdä ohikulkijain virrassa pieni pyörre – mikä syntyi henkilöistä, jotka poikkesivat kurkistamaan uutisia ja sitten jättivät sen homman jatkaakseen taas matkaansa. Valleysin kreivi tuli ihmetelleeksi, mitä he mahtoivat ajatella! Mitä mahtoi liikkua noiden näytetauluja kohden kääntyneiden, kalpeiden lihapyöröjen takana!

Ajattelivatko he ollenkaan mitään, nuo kadulla liikkuvat miehet ja naiset? Miten he suhtautuivat tähän uhkaavaan vedenpaisumukseen? Siinä oli naamaa naaman vieressä, typeränä ja tunteettomana, ilmaisematta mitään toimekasta halua, ainakaan ei mitään innostusta, tuskin edes mitään pelkoa. Piru vieköön! Liioin he eivät voineet vaikuttaa tämän asian kulkuun enempää kuin mehiläisetkään saattoivat estää sitä, että joku ohikulkeva pojanviikari hävitti niiden pesän! Oli epäilemättä vallan totta, että kansa ei ollut koskaan voinut sanottavasti vaikuttaa sodan syntymiseen. Ja hänen mieleensä muistui erään viikkolehden sanat, lehden, jota hän tasapuolisena miehenä pakotti itsensä aina lukemaan. "Tietämättä mitään tosiasioista, 'isänmaa' ja 'isänmaallisuus'-sanojen hypnotisoimana, laumavaiston muukalaisiin nähden synnynnäisen vastenmielisyyden valtaamana, avuttomana kärsivällisyytensä, stoalaisuutensa, hyvän uskonsa ja luottamuksensa vuoksi niihin, jotka ovat häntä ylempänä, avuttomana oman herraskaisuutensa, keskinäisen epäluottamuksen, yhteishengen puutteen ja huolettomuuden vuoksi huomisesta – miten voimaton ja sääliittävä onkaan katukansa sodan uhatessa!" Tämä lehti, vaikka olikin taitava, oli tuntunut hänestä aina sietämättömän tyhjätärkeältä!

Oli epäilyksenalaista, saattoiko hän tänä vuonna päästä Ascotiin. Ja hänen ajatuksensa kiitivät hetkeksi hänen lupaavaan, kaksivuotiseen Casettaansa, sitten, saaden ikäänkuin voimakkaan sysäyksen häpeästä, hän käänsi ne amiraalivirastoon ja epäili sitä, oltiinko siellä täysin selvillä kaikista mahdollisuuksista. Hänellä itsellään oli vaatimaton paikka hallituksessa, sellainen melkein nimellinen

virka, jollaisia pidetään välttämättömänä, kun tahdotaan kehittää tulevia ministereitä kouluista miehistä, joille tällä haavaa ei ole voitu keksiä mitään vaativampaa asemaa. Amiraalivirastosta hänen ajatuksensa luiskahtivat takaisin anoppiin. Ihmeellinen vanha nainen! Millainen valtiomies olisikaan hänestä tullut! Liaksi taantumuksellinen! Piru vieköön, miten suoraviivaisesti hän suhtautui siihen mrs Lees Noeliin! Ja asiantuntijan mielihyvällä hän muisteli tuon naisen kasvoja ja vartaloa, jotka hän oli samana aamuna nähnyt kulkiessaan hänen huvilansa ohitse. Salaperäinen tai ei, mutta puoleensavetävä tuo nainen oli! Hyvin suloinen pää tummine hiuksineen, jotka aaltoillen lankesivat keskeltä kahtia kumpaisellekin ohimolle – hyvin hurmaava olento, ei mitään virheitä! Epäilemättä hänellä oli ollut joku historiansa – mutta mitäs se liikutti häntä, lordi Valleysiä! Sääli aina sellaisia naisia!

Rykmentti territoriaali-armeijaa, mikä palasi harjoituksista, esti hänen autonsa kulun. Hän nojasi eteenpäin tarkastellen sitä samalla kriittisellä, älykkäällä, hillityllä katseella, jolla hän olisi tutkinut koiralaumaa. Kaikki synkkyys ja miettiväisyys oli nyt hävinnyt hänen mielestään. Reilua väkeä, joka kyllä pystyi tekemään täyttä tiliä itsestään! Heidän kasvoiltaan, jotka ulkoilma oli saanut hohtamaan punaisilta, kuvastui passiivisuus tai puoleksi hyökkäävä, puoleksi leikillinen itsetietoisuus. *Heitä* eivät ilmeisestikään vaivanneet abstraktiset epäilyt tai mitkään sodankauhujen synnyttämät mielikuvat.

Joku kohotti eläköönhuudon "terriereille". Lordi Valleysi näki ympärillään pienen hattumeren nousevan ja laskevan ja kuuli tuon jotenkin terävän ja kehoittavan äänen paisuvan käheäksi, korkeaksi meluksi ja sitten äkisti sammuvan. "Näyttävät aika innokkailta!" hän ajatteli. "Hyvin pienestä he syttyvät! Maassa on kylliksi taisteluhallua!" Ja ilon väristys kävi taas hänen lävitseen.

Sitten hänen autonsa, viimeisen sotilaan mentyä ohitse, tunki hitaasti harhailevan väkijoukon lävitse, mikä tunkeili rykmentin takana, väkijoukon, johon kuului kaikenikäisiä miehiä, nuorisoa, muutamia naisia, nuoria tyttöjä, jotka käänsivät häneen huolimattoman, tuijottavan katseensa, ikäänkuin olisivat olleet liian kaukaisia suhtautumaan millään mielenkiinnolla tuohon mukavasti ohikulkevaan mieheen.

IV LUKU

Monklandissa, valkeaksi maalatun olkikattoisen huvilan pienessä, valkeaksi maalatussa "vierashuoneessa" istui samaan aikaan kaksi miestä avonaisen lieden ääressä puhellen keskenään. Matalalla tuolilla heidän välissään nojasi taaksepäin tummasilmäinen nainen, kuunnellen tarkkaavaisena, hienot sirot sormenpäät yhteenpuristettuina tai kohotettuina tulta kohden. Silloin tällöin sortui pesässä joku halko ja käänsi hehkuvan syrjänsä päällepäin. Lieden ja lampun valo näytti niin imeytyneen valkeihin seiniin, että niistä huokui heikkoa lämmintä. Hopeanharmaat yöperhoset lensivät sisään pimeästä puutarhasta ja vaappuivat kieppuvien shillingien tavoin väriltään kuluneen, vihreän maljakon yläpuolella, mihin oli pantu tulipunaisia ruusuja. Kuten aina tällaisissa vanhoissa, olkikattoisissa majoissa, tuntui täälläkin savun, ruusujen ja kukkien tuoksua.

Vasemmalla istuva mies oli kenties 40-vuotias, hiukan keskimittaa pitempi, voimakas, vilkas ja suora. Hänellä oli siniset silmät ja ilmeikkäät kasvot, jotka hehkuivat pienestäkin liikutuksesta. Hänen tukkansa oli hyvin heleä, melkein punainen, ja hänen punaiset viiksensä, jotka ulottuivat aina leukaan asti, näyttivät, kuten Don Quixoten, korskeilta ja taisteluunvaativilta.

Oikealla oleva mies oli lähempänä kolmeakymmentä, kieltämättä pitkä ja hyvin hoikka. Hän istui jotensakin kokoonvetäytyneenä matalassa nojatuolissaan, kädet ristissä toisen polven ympärillä. Hieno, hillitty hymy oli hänen huulillaan. Ruskettuneine, sileäksiajettuine leukoineen ja syvällä olevine, hyvin eloisine silmineen hänen laihat kasvonsa näyttivät omalla tavallaan kauniilta.

Nämä kaksi niin perin erilaista miestä tarkastelivat toisiaan kuten lähetysten olevat koirat, jotka kauan sitten ovat huomanneet olevan parasta pysyä erillään, mutta äkkiä ovatkin tavanneet toisensa sellaisessa paikassa, missä mahdollisesti eivät voi keskenään tapella. Ja nainen piti heitä silmällä. Hän tuntui olevan toisen omistaja, mutta oli aina, pelkästä rakkaudesta koiriin, silitelty ja taputellut toista. "Niin, mr Courtier", sanoi nuorempi mies, jonka kuiva, ivallinen ääni samoin kuin hänen hymynsäkin näytti puolustavan hänen silmänsä kiivasta intoa, "kaikki se, mitä te sanotte, sisältää vain niinsanotun liberaalisen hengen puolustuksen. Ja, suokaa anteeksi minun suoruteni, tuo henki, ollen kotoisin filosofian ja taiteen valtakunnasta, surkastuu heti sillä hetkellä, kun se koskettaa käytännöllisiä asioita."

Punaviiksinen mies nauroi. Hänen äänensä oli omituinen – samalla niin miellyttävä ja niin ilkeä.

"Sattuvasti sanottu", hän lausui, "ja kaukana siitä, että sanoisin jotakin sitä vastaan. Mutta koska sovittelu kuuluu politiikan olemukseen, niin kastien ja auktoriteettien ylimmäiset papit, kuten te, lordi Miltoun, harjoittavat sitä aivan yhtä paljon kuin mikään liberaalinen professori."

"Sitä minä en myönnä!"

"Myöntäkää tai olkaa myöntämättä, te suhtaudutte yleisiin asioihin jokseenkin samalla lailla kuin kirkko avioliittoon ja avioeroon; te olette yhtä kaukana elämän todellisuudesta kuin ne, jotka uskovat vapaaseen rakkauteen, ja tuskinpa teidän kannallanne on suurempaa puoleensavetäväisyyttä. Teidän katsantokannassanne on kuoleman siemen itsessään – se on liiaksi kuivunut ja kaukana asioista voidaksenne koskaan ymmärtää niitä. Mutta jos te ette voi ymmärtää, niin ette voi liioin hallitakaan. Te voisitte yhtä hyvin pitää kätenne housuntaskuissa kuin mielipiteinenne sekaantua politiikkaan!"

"Pelkään, että meidän täytyy jatkuvasti olla yhtä mieltä siinä, että olemme asioissa eri kannalla."

"No niin, kenties minä osoitan teille liian suurta kunnioitusta. Te *ollette* sittenkin ylimys."

"Te puhutte arvoituksellisesti, mr Courtier."

Tummasilmäinen nainen siirrähti hieman paikallaan. Hänen kätensä teki pienen liikkeen, ikäänkuin katkeruuden hälventämiseksi. Nousten äkkiä ja puhuen kunnioittavalla äänellä vanhempi mies sanoi:

"Me väsyttämme mrs Noelin. Hyvää yötä, Audrey. Minun pitää jo tuki lähteä." Hänen kuvansa piirtyi avonaisen ranskalaisen akkunan pimeätä taustaa vastaan, kun hän kääntyi antamaan viime iskua:

"Minä vain tahdoin sanoa, lordi Miltoun, että teidän luokkanne on kuivakiskoisin ja käytännöllisin kaikista koko valtakunnassa – olisi ihme, jos ette säästyisi kaikilta runoilijan haaveilta. Hyvää yötä!" Hän astui ulos viheriälle nurmikolle ja hävisi.

Nuori mies istui liikkumattomana. Lieden hohde valaisi hänen kasvojaan, niin että näytti siltä, kuin jokin henki olisi asettunut hänen huulilleen ja säteilisi hänen silmistään. Äkkiä hän sanoi:

"Uskotteko sitä, mrs Noel?"

Vastaukseksi Audrey Noel hymyili, nousi sitten ja meni ikkunan luo.

"Katsokaapas minun rakasta korpisammakkoani! Se tulee tänne joka ilta."

Eräällä kuistikon paadella, keskellä lampusta lähtevää valovirtaa, istui kultainen pieni sammakko. Kun Miltoun saapui katsomaan, niin se tepasteli toiselle syrjälle ja katosi.

"Miten rauhallinen teidän puutarhanne onkaan!" hän sanoi. Sitten hän tarttui mrs Noelin käteen, nosti sen hyvin hellästi huulilleen ja seurasi vastustajaansa pimeyteen. Oikea rauha vallitsi tuossa puutarhassa. Yö tuntui kuuntelevan – kaikki valot olivat sammuneet, kaikki sydämet lepäsivät. Pienen valkean tähden kera se vartioitsi jokaista puuta, jokaista kattoa ja uinuvaa väsynyttä kukkasta, samalla lailla kuin äiti vartioi nukkuvaa lastaan, kumartuen sen ylitse ja laskien rakkaudessaan sen hiukset ja pannen merkille sen pienimmätkin liihakdukset.

Väittäly tuntui tosiaankin lasten lorulta tänä vienona yönä. Ja tuon naisen kasvot, joka jäi siihen ikkunan ääreen yksikseen, muistuttivat tämän suloisen yön lämmintä sävyä. Ne olivat herkkätuntoiset ja tasasuhtaiset – eikä niiden harmonia ollut kylmää kuten muutamissa kasvoissa – vaan näytti värisevän, tulvivan ja hulmuavan, aivan kuin joku henki olisi ottanut niissä tyyssijansa.

Hänen kauttaaltaan sametinvihreässä puutarhassaan, missä tummat varjot laskeutuivat marjakuusien alle, vain valkeat kukat näyttivät valvovan ja katselevan häntä ikävöiden. Puut seisovivat synkkinä ja hiljaisina. Eivät edes yölinnut liikkuneet. Vain pikkuinen puro alhaalla laakson pohjassa korotti äänensä, käyttäen hyväkseen tilaisuutta, kun päivän äänet olivat vaienneet.

Audrey Noelin luonteen mukaista ei ollut suinkaan torjua luotaan mitään henkeä, joka liikkui hänen lähellään. Hänellä ei ollut tapana kapinoida. Mutta tänä yönä, vaikka rauhan henki oli niin lähellä, hän ei näyttänyt tuntevan sitä. Hänen kätensä vapisivat, hänen poskiaaan kuumotti, hänen povensa aaltoili, ja huokauksia kumpuili hänen avoimesta suustaan.

V LUKU

Eustace Caradoc, kreivi Miltoun, oli viettänyt hyvin yksinäistä elämää siitä lähtien, kun hän ensiksi oli oppinut ymmärtämään elämän omituisuuksia. Lukuunottamatta Cliftonia, hänen isoäitinsä "huoneenhaltijaa", hänellä ei pienenä lapsena ollut ketään läheistä ystävää. Omien tunnustuksiansa mukaan hänen imettäjänsä, opettajansa ja hoitajansa eivät ymmärtäneet häntä. Heidän mielestään hän oli tarpeettoman vakava. He pelkäsivät myöskin sitä, että hän saattoi viedä asiat niin pitkälle, että sai kärsiä siitä yksinäisyydessään. Varhaisimmasta lapsuudestaan hän vietti suuren osan Ravenshamissa, sillä hän oli aina ollut lady Casterleyn lempilapsi. Tämä nainen huomasi hänessä sitä tarkoituksellista ankaruutta, jota jotenkuten puuttui hänen tyttärensä luonteesta. Mutta vain Cliftonille, joka silloin oli 50-vuotias, hyvin vakava ja jolla oli tumma pitkä poskiparta, Eustace purki sydämensä. "Minä kerron teille tämän, Clifton", hän sanoi, istuen pöydän ääressä tai suuren tuolin kädennojalla, Cliftonin huoneessa, tai käyskennellen vaapukkapensaiden välissä, "koska te olette minun ystäväni".

Ja Clifton, pää hieman kallellaan, suhtautuen viisaalla mielenkiinnolla "ystävänsä" luottamuksenosoituksiin, jotka usein saattoivat hänet hämilleen, vastasi silloin tällöin: "Tietysti, teidän ylhäisyytenne", mutta sentään useimmin: "Tietysti, rakkaani."

Tässä ystävyudessa oli jotakin hienoa ja miellyttävää, kun kumpikaan "ystävyyksistä" ei käyttänyt väärin sen tarjoamaa vapautta ja kun kumpikin piti kyyhkysistä, joita he saattoivat tarkastaa mitä suurimmalla huomaavaisuudella.

Sukutapojen mukaisesti joutui Eustace aikoinaan Harrowiin. Hän viipyi siellä viisi vuotta – kuuluen aina niihin hieman hentoihin poikiin, joiden nähtiin tallustelevan yksinään ja veltoisti pitkin kivikäytävää omiin tyyssijoihinsa, hieman tomuisina ja toinen olkapää hieman toista korkeammalla, tottumuksesta kantaa aina jotakin kainalossaan. Hänen arvonimensä, hänen selvä puutteensa skolastisessa taitavuudessa, hänen ilmeinen välinpitämättömyytensä siitä, mitä hänestä ajateltiin, ja hänen ivallinen kielensä, jota kukaan ei mielellään halunnut vastustaa, esti hänet joutumasta "keikarin" kirjoihin ja piti hänet ilkeänä ankanpoikana, joka kieltäytyi pulikoimasta yleisten koulutraditsioiden vihreissä lammikoissa. Leikeissä hän suoritti osansa niin huonosti, että selvässä itsepuolustuksessa hänen toverinsa antoivat hänen suoriutua omin neuvoin. "Viitosissa" he tekivät tästä poikkeuksen, sillä tässä leikissä hän saavutti suuren taitavuuden sen johdosta, että hänen jäsenensä sopivat erityisesti pyöräliikkeisiin. Hän oli myöskin tunnettu rohkeista kemiallisista kokeistaan, joita hänellä oli aina pari käynnissä, alussa salaa, mutta sittemmin julkisesti huoneenkaitojen luvalla, sen periaatteen mukaisesti, että jos kerta huoneessa piti olla jokin tuoksu, niin se sai olla siinä julkisesti. Hän hankki itsellensä vain harvoja, mutta pysyviä ystäviä. Hänen latinasäkeensä olivat niin kehoja ja hänen kreikkalaiset säkeensä niin kurjia, että kaikki olivat hyvin hämmästyneitä, kun hän koulun loppuaikoina osoitti hyvin huomattavaa taitoa äidinkieliensä puhumisessa ja kirjoittamisessa. Hän jätti koulun kaipaamatta sitä millään lailla. Mutta kun hän vaununikkunasta näki vanhan kummun ja sen korkeimmalle kohdalle pystytetyn lipputangon häviävän näkyvistä, niin hänen kurkkuaan kouristi, aiheuttaen pari kolme voimakasta nielemisliikettä, minkä jälkeen hän vetäytyi vaunun nurkkaan ja näytti nukkuvan.

Oxfordissa hän oli onnellisempi, mutta yhä vain jotenkin yksinäinen, asuen niin kauan kuin tapa suinkin salli oman kollegionsa ulkopuolella, pysytellen sen jälkeen paneelatuissa ylliskamareissa, katsellen sieltä puutarhoja ja erästä kohtaa kaupungin muurista. Oxfordissa juuri hän ensi kertaa kehitti itsessään sitä itsekurin intohimoa, mikä jälkepäin teki hänet huomatuksi. Hän antautui harjoittamaan soutu-urheilua, ja vaikka olikin taipumuksiltaan kokonaan sopimaton tähän ajanvietteeseen, voitti hän itselleen paikan oman kollegionsa kilpasoutuveneessä. Kilpailun loputtua hänet tavallisesti nostettiin soutulaudalta vallan nähtyneenä, sillä hän oli soutanut matkan viime neljänneksen paljaalla sisunsa voimalla. Sama itsehallinnan halu johti häntä myöskin aineiden valinnassa. Hän pyrki korkeimpiin tutkintoihin, vaikka hänen puutteellinen latinan- ja

kreikantaitonsa teki hänet kaikkea muuta kuin sopivaksi niihin. Äärimmäisillä ponnistuksilla hänen onnistui kuitenkin saada hyvin hyvät arvolauseet. Sitäpaitsi hän saavutti yliopiston korkeimman arvolauseen englanninkielen kokeessa. Tavalliset kollegi-piirit eivät tietäneet hänestä mitään. Koko yliopistoaikanaan hän ei ollut kertaakaan nauttinut viiniä huomattavassa määrässä. Hän ei metsästännyt eikä puhunut koskaan naisista. Liioin ei kukaan puhunut niistä hänen läsnäollessaan. Mutta silloin tällöin joutui hän saman puuskan valtaan kuin askeetit. Silloin näytti koko elämä olevan kuin tulella, mikä poltti päivät ja yöt, sammuen sitten armollisesti, kynttilän tavoin, ilman että hän olisi tietänyt syytä tähän sammumiseen. Niin epäsosiaalinen kuin hän olikin, häneltä ei suinkaan puuttunut tovereita Oxfordissa-olon aikana. Hän tunsi monia sekä opettajien että oppilaiden joukosta. Hänen pitkät askeleensa ja itsepitäinen välinpitämättömyytensä suunnasta oli pannut monen kovalle koetukselle, monen, joka muuten kestäikin niin hitaan ajankulutuksen kuin oli käveleminen puhelemisen vuoksi. Maaseutu Abingdonista Bablock Hytheen asti tunsi hänet – vaikka hän ei sitä tuntenutkaan. Hän oli myöskin hyvässä maineessa yhdistyksessään, missä hän herätti huomiota jo ensi lukukautena eräässä väittelyssä, joka koski kirjallisuussensuuria, jota hän puolusti synkkyydellä, itsepäisyydellä ja tietyllä nuorekkaalla loistavuudella, mikä olisi hyvinkin voinut saada voiton, jollei joku irlantilainen olisi noussut ylös ja viitannut siihen vaaraan, mikä uhkasi Vanhaa Testamenttia. Siihen hän oli vastannut: "On parempi, että se joutuu vaaraan, kuin on joutumatta." Siitä hetkestä alkaen hän oli tunnettu mies.

Hän viipyi yliopistossa neljä vuotta ja palasi sieltä sydän täynnä ahdistusta ja hämmennystä. Oxfordin harkittu arvostelu tästä sen omasta lapsesta oli: "Eustace Miltoun! Oh! Omituinen lintu! Tulee herättämään huomiota!"

Hän joutui näihin aikoihin keskusteluun isänsä kanssa, keskusteluun, mikä vahvisti sitä vaikutusta, minkä he olivat saaneet toinen toisestaan. Se tapahtui Monkland Courtin kirjastossa, myöhään iltapäivällä, marraskuussa.

Kahdeksan kynttilää, pantuina hoikkiin hopeisiin kynttilänjalkoihin, neljä kummallakin puolella leikkauksilla koristettua liettä, valaisi tätä huonetta, niiden hieno valo tunkeutui vain vähän matkaa tuohon synkkään huoneeseen, minkä seinät ja lattia olivat päällystetyt tummalla tammella ja missä nahan ja kuivuneiden ruusunlehtien katkera haju näytti upottavan kaikki menneisyyden tuoksuun. Suuren tulisijan yläpuolella riippui – tuntemattoman taiteilijan maalaama – kardinaali Caradocin kuva, minkä sileäksi ajetuille kasvoille valo lankesi toiselta sivulta, Caradocin, joka oli kärsinyt uskonsa vuoksi kuudennelatoista vuosisadalla. Askeettisena, kärsivänä, pieni hymy huulilla, silmät syvällä päässä, hän oli siinä kunniapaikallaan, lieden sinertävien liekkien yläpuolella.

Isän ja pojan oli hieman vaikea saada alkuun keskustelua.

Kumpaisestakin tuntui siltä, kuin olisi ollut jonkun toisen henkilön hyvin läheisen sukulaisen läheisyydessä. He olivat itse asiassa nähneet toisiaan perin vähän, ja viimeksi eivät pitkään aikaan.

Lordi Valleys sai sanotuksi ensimmäisen sanan:

"Kas niin, ystäväiseni, mihinkäs sinä nyt aiot oikein ryhtyä? Minä luulen, että sinä voisit saada tämän edustajanpaikan tässä lähellä, jos vain viitsisit yrittää."

Miltoun vastasi tähän: "Kiitän parhaimmin, mutta sellaiseen hommaan minä en nyt aio ryhtyä."

Sikarinsa ohuen savun lävitse lordi Valleys tarkasti edessään olevaa pitkää vartaloa, joka oli painunut syvään vastapäätä olevaan tuoliin.

"Miksi et?" hän kysyi. "Sinä et voi aloittaa liian aikaisin, jollet luule tarvitsevasi kiertää koko maailmaa."

"Pitäisikö minun sitten alkaa, ennenkuin pystyn siihen?"

Lordi Valleys nauroi hieman hämillään.

"Politiikassa ei ole mitään, jota et voisi aikaa voittaen oppia", hän sanoi. "Miten vanha sinä nyt olet?"

"Kaksikymmentäneljä."

"Sinä näytät vanhemmalta."

Pieni juova piirtyi hänen silmiensä väliin, aivan kuin mietinnästä.

Oliko kuvittelua, että pieni hymy kiertyi Miltounin suun ympärille?

"Minä olen omaksunut hullun teorian", kumpusi tuosta suusta, "sen nimittäin, että ensin on tunnettava ehdot. Minä tarvitsen vähintään viisi vuotta siihen."

Lordi Valleys nosti kulmakarvojaan. "Turhaa ajanhukkaa", hän sanoi. "Sinä tietäisit sen ajan kuluttua enemmän, jos menisit parlamenttiin nyt heti. Sinä otat asian liian vakavalta kannalta."

"Epäilemättä."

Runsaaseen minuuttiin ei lordi Valleys vastannut mitään. Hän tunsi olevansa melkein hämillään. Odotettuaan niin kauan, että tämä tunne oli haihtunut, hän lausui: "No niin, ystäväiseni, tee minkä parhaaksesi katsot."

Poliittiset oppivuotensa Miltoun suoritti eräässä kurjassa asutuskeskuksessa, isänsä maatilalla, ja Templen oikeusvirastoissa, tekemällä matkoja Saksaan, Amerikkaan ja Englannin siirtomaihin, ottamalla osaa vaalitoimintaan ja yrittämällä pari kertaa turhaan vallata edustajanpaikkaa, minkä piti arvelun mukaan tapahtua ilman periaatteiden muutosta. Hän luki paljon, hitaasti, mutta tunnontarkalla itsepäisyydellä, runoutta, historiaa, filosofisia, uskonnollisia ja yhteiskunnallisia teoksia. Romaaneista, semminkään ulkomaalaisista, hän ei välittänyt. Pyrkien kaikin mokomin laajakatseiseksi ja tasapuoliseksi hän imi itseensä kaikkea, mikä tyydytti hänen luontaisia tarpeitaan, ja hylkäsi tiedottomasti kaiken sen, mikä sopimattomuudellaan saattoi vaaraan hänen oman henkensä liekin. Mitä hän luki, oli itse asiassa omiaan vain vahvistamaan niitä syvempiä vakaumuksia, jotka saivat alkunsa hänen temperamentistaan. Rikkouden ja arvoasteiden tavallisten korukalujen halveksuntaan hänessä yhtyi nöyrä, mutta syvä ja lisääntyvä vakaumus siitä, että pystyi johtamaan ja että oli henkisesti yläpuolella niitä, joiden hyväksi hän halusi toimia. Miltounissa ei ollut tosiaankaan jälkeäkään tavallisesta farisealaisuudesta. Hän oli yksinkertainen ja suora. Mutta hänen silmänsä, hänen liikkeensä, niin, koko mies ilmaisi hänessä olevan jonkin salaisen varmuuden lähteen, jonkun alkulähteen, mihin mitkään hämmentävät väreet eivät voineet tunkeutua. Häneltä ei suinkaan puuttunut kykyä nähdä elämän naurettavia puolia, mutta häneltä puuttui kyky katsoa sisäänpäin ja nähdä jotakin siitä naurettavasta, mikä on meissä itsessämme. Miltoun näki maailman ja kaiken, mitä siinä sijaitisi, spiraalinmuotoisena, vaikkapa ne todellisuudessa olisivatkin olleet ympyröitä. Hän ei näyttänyt ollenkaan ymmärtävän sitä, että maailmankaikkeus oli yhtä hyvin kokoonpantu näistä kahdesta symbolista, joiden sovituskohtaa ei olla vielä keksitty.

Sellainen hän oli silloin, kun hänen kotipaikkansa edustajasta tehtiin pääri.

Hän oli saavuttanut 30: nnen ikävuotensa rakastumatta koskaan kehenkään; hän oli viettänyt melkein ehdottoman puhdasta elämää, yhtä ainoata lankeemusta lukuunottamatta. Naiset pelkäsivät häntä. Ja kenties hän hieman pelkäsi naista, naista, joka teoriassa oli liiaksi rakastettava ja haluttava – puolikuu kesäisellä taivaalla, mutta käytännössä liian kyllästyttävä, tai liian karkea. Hän oli kiintynyt Barbaraan, nuorempaan sisareensa, mutta äitiään, isoäitiään ja vanhempaa sisartaan Agathaa kohtaan hän oli aina pysynyt kylmempänä. Oli tosiaankin huvittavaa nähdä lady Valleys ensimmäisen lapsensa kanssa. Hänen hieno vartalonsa, hänen kasvojensa kukoistavat ruusut, hänen harmaansiniset silmänsä, joilla oli pikkuinen pyrkimys pyöriä, ikäänkuin niiden takana olisi ilmennyt ilkeänsekaista mielihyvää, muuttuivat omituisen ja satiirisen sovinnaisiksi Miltounin läsnäollessa. Hänen vahvalle ruumiinrakenteelleen, hänen sielulleen, joka pystyi ilmaisemaan melkein kaiken kokemansa, olivat ominaisia ajatukset ja sanonnat, jotka alkoivat jo käydä vaarallisiksi. Miltoun ei ollut koskaan, ei edes lapsena, pitänyt häntä uskottunaan. Lady Valleys ei ollut siitä hänelle vihoissaan, kun oli kerta ruumiiltaan ja sielultaan sellainen laaja ja voimakas, mitkä ominaisuudet ovat harvoin – eikä koskaan hänen luokassaan – yhtyneinä kykyyn tuntea itsensä loukatuksi tai alennetuksi jonkun ihmisen, vaikkapa vain oman itsensäkin ajatuksissa. Lordi Miltoun oli, ja oli aina ollut, omituinen poika, loppujen lopuksi! Mikään ei ollut kenties siinä määrässä kiusannut lady Valleystä kuin hänen poikansa taitamaton suhtautuminen naisiin. Hän piti sitä luonnottomana, samalla kuin tunnusti miehensä ja nuoremman poikansa oikean, joskin sopivalla tavalla verhotun luonnollisuuden. Juuri tämä tunne

sai hänet oivaltamaan, melkein liiankin elävästi siinä politiikan ja kuosien pyörteessä, jossa hän eli, sen vaaran, millä tuon naisen ystävyys, jota hän varovasti nimitti "Tuntemattomaksi", uhkasi hänen poikaansa.

Pelkkä sattuma oli pannut tämän ystävyuden alulle. Mentyyään eräänä iltapäivänä, joulukuussa, erään vuokraviljelijän mökille, vuokraviljelijän, joka oli juuri kuollut putoamalla hevosen selästä, Miltoun oli tavannut lesken mitä tolkuttomimmassa surussa, mitä vain hieman verhosi se seikka, että hän oli melkein kokonaan menettänyt kykynsä ilmaista tunteitaan ja "herrasväen" läsnäollessa kadottanut kokonaan käsityskykynsä. Vakuutettuaan tuolle raukalle, että tämän ei tarvinnut olla huolissaan vuokraoikeudesta, hän oli juuri lähtemäisillään pois, kun kohtasi, kivipermannolla varustetussa eteisessä, erään turkislakkiin ja – takkiin puetun naisen, joka kantoi käsivarsillaan pientä kirkuvaa poikaa, jonka otsassa oli vertavuotava haava. Otettuaan häneltä tuon lapsen ja pantuaan sen "vierashuoneen" pöydälle Miltoun katsahti tuohon naiseen ja huomasi hänet erittäin vakavaksi, hienoksi ja viehättäväksi. Miltoun kysyi häneltä, pitikö asiasta ilmoittaa lapsen äidille.

Nainen pudisti päätään.

"Voi surkeutta, ei nyt vielä. Peskäämme ja sitokaamme ensin tämä haava."

He siis pesivät ja sitoivat yhdessä haavan. Lopetettuaan työnsä nainen katsoi Miltouniin ja näytti sanovan:

"Te osaatte esittää tämän asian paljon paremmin kuin minä."

Miltoun esitti sentähden asian äidille ja sai palkakseen tuolta vakavalta ladyltä pienen hymyn.

Tämän kohtauksen aikana Miltoun sai kuulla hänen nimensä, mikä oli Audrey Lees Noel, ja oravannahkalakin alta hänen muistiinsa jäivät kasvot, jotka senjälkeen eivät antaneet hänelle enää rauhaa. Muutamia päiviä myöhemmin, kulkiessaan kylätorin poikki, hän näki tuon naisen menevän eräästä portista sisälle. Miltoun tuli silloin kysyneeksi häneltä, halusiko tämä saada huvilaansa uuden olkikaton. Siitä oli aiheutunut katon tarkastus ja pitemmänpuoleinen keskustelu. Tottuneena naiseen – joiden parhaimmillekin, huolimatta heidän suloudestaan ja seurustelutaidostaan, ylhäisö-elämä oli antanut tavan pitää kaikkea taattuna – Miltoun tapasi tässä vienossa, tummasilmäisessä naisessa, joka varmastikin eleli kokonaan maailmasta erillään ja jolla oli niin terävä ja erikoinen tuoksunsa, aivan erikoisen viehätöksen. Täten oli tästä sattuman siemenestä kehittynyt nopeasti yksikseen elävien ihmisten kesken yksi niitä harvinaisia ystävyksiä, jotka lyhyessä ajassa voivat täyttää suuren alan kahden ihmisen elämää.

Eräänä päivänä Audrey kysyi: "Te olette saanut kuulla minusta jotakin, eikö totta?" Miltoun nyökäytti päätään myöntämisen merkiksi. Apulaispappi oli ollut hänen tiedonantajanaan.

"Niin, minulle on kerrottu, että hänen tarinansa on synkkä – avioero."

"Tarkoitatteko, että hänet on hyljätty, tai – " Jonkun osan sekuntia apulaispappi oli kenties epäroinyt.

"Oh, ei, ei! Häntä vastaan on tehty syntiä, siitä olen varma. Mikäli olen saanut nähdä, hän on sievä nainen, vaikka pelkäänkin, että hän ei kuulu minun seurakuntaani."

Tähän oli Miltoun, jossa jo ritarillisuus oli herännyt, tyytyväinen. Kun Audrey kysyi häneltä, tunsiko hän hänen tarinaansa, niin Miltoun ei olisi millään hinnalla tahtonut, että tämä nainen olisi kaivanut esiin mitään kiusallista. Oli tuo tarina sitten millainen tahansa, häntä ei ollut mistään syytettävä. Miltoun oli alkanut muodostaa häntä oman mielikuvituksensa mukaiseksi; Audrey oli lakannut olemasta ihmisolento, oli muuttunut hänen ihanteensa ilmaisumuodoksi...

Kolmantena iltana ottelunsa jälkeen Courtierin kanssa hän oli jälleen Audrey'n pienessä, valkeassa, korkeiden puutarhamuurien ympäröimässä huvilassa. Ruusujen peittämänä, mustanruskean olkikaton riippuessa yläkerroksen vanhanaikaisten, lyijykehyksisten ikkunain päällä, se näytti siltä, kuin olisi tahtonut kätkeytyä maailmalta. Taustalla, aivan kuin vartijoina, kaksi mäntyä levitti synkät oksansa ulkokuoneiden ylitse, ja millä lounaistuulella tahansa niiden voitiin kuulla keskustelevan vakavasti ilmasta. Korkeita syreenipensaita oli puutarhan sivuilla, ja jättiläismäinen

lehmus viereisellä kedolla huokaili ja rätisi tai tyyninä päivinä päästi ilmoille lukemattomien, pienten, tummien mehiläisten unisen huminan, mehiläisten, jotka kävivät usein tässä vihreässä majatalossa.

Miltoun tapasi hänet korjaamasta pukua, istumasta kumartuneena sen yli omalla hienolla tavallaan – ikäänkuin kaikki esineet, olivatpa ne sitten pukuja, kukkia, kirjoja tai musiikkikappaleita, olisivat saaneet häneltä osakseen saman myötätunnon.

Miltoun oli tullut pitkältä, päivän kestäneeltä vaalisaarnamatkalta, millä häntä oli kahdessa eri kokouksessa kiusattu vaikeastivastattavilla kysymyksillä, ollen vielä masennuksissa niiden johdosta. Hänestä ei ollut koskaan ollut niin rauhoittavaa katsella Audreytä tai olla hänen hellivän ja parantavan vaikutuksensa alaisena. Heittäytyneenä pitkään nojatuoliin hän kuunteli hänen soittoaan.

Kuu kulki hitaasti kummun yli harmaalla, iriksenvärisellä taivaalla. Eräänlaisen hurmion vallassa Miltoun tähysteli tuota sammunutta tähteä, joka kulki eteenpäin kalpeassa valossa.

Rämeen yli levisi matala sumu, laakson puut seisoivat laitumella käyvän karjan tavoin polviaan myöten valkeassa usvassa, sillä aikaa kuin ilma niiden yläpuolella oli kalpeaa ikäänkuin kuun pölystä, joka runsaana sateena laskeutui tuon valkean meren päälle. Sitten kuu meni lehmuksen taakse, niin että suuri, palava, kiinalainen lyhty näytti mustan sinisenä riippuvan taivaasta.

Äkisti kajahti remuava huuto, turmellen ja tärvelen musiikin. Se paisui ja lakkasi ja paisui jälleen.

Miltoun nousi.

"Tämäpäs turmeli nyt minun näkyäni", hän sanoi. "Mrs Noel, minulla on jotakin, jonka tahtoisin saada sanotuksi." Mutta katsoessaan häneen, kun hän istui siinä hiljaa, sormet koskettimilla, Miltoun vaikenä syvän ihailun valtaamana.

Ääni huusi ovelta:

"Oh, hyvä rouva – oh, teidän ylhäisyytenne! Nyt ne tekevät lopun eräästä herrasmiehestä tuolla kentällä!"

VI LUKU

Kun kuolematon Don lähti soittamaan kaikkia ilon kelloja, häntä seurasi matkalla yksi klowni. Charles Courtieria olivat sen sijaan aina seuranneet tuhannet, jotka eivät mitenkään voineet ymmärtää tämän epätavallista miehen käyttäytymistä. Mutta vaikka hän hämmästyttikin aikalaisiaan, niin he eivät sentään nauraneet hänelle, sillä hänen kerrottiin tappaneen muutamia miehiä ja rakastaneen muutamia naisia. Tällainen yhdistely oli heistä vastustamaton, kun siihen liittyi vielä voimakas ja kohtelias ulkomuoto. Hän oli oxfordshireläisen papin poika ja antauduttuaan hävinneen asian palvelukseen oli ratsastanut siliä läpi maailman kahdeksannestatoista ikävuodestaan asti laskeutumatta koskaan alas satulasta. Tämän kestävyuden salaisuus oli kenties siinä, että hän ei ollenkaan huomannut ratsastavansa. Se oli hänelle yhtä luonnollinen paikka kuin virkatuolit muille kuolevaisille. Hän ei lyönyt rahaa retkistään, hänen luonteensa kun oli liaksi hänen kullannapunaisen tukkansa kaltainen, jota kansa vertasi kaikkiahvittäviin liekkeihin. Hänen vikansa olivat silmiinpistäviä. Ne olivat parantumaton optimismi; sellainen kauneuden ihailu, mikä oli pakostakin saanut hänet välistä unohtamaan, millaista naista hän eniten rakasti; liian ohut nahka, liian lämmin sydän, humbugin vihaaminen ja oman edun valvomisen tavanomainen laiminlyöminen. Naimattomana miehenä, jolla oli monia ystäviä ja monia vihamiehiä, hän piti aina ruumiinsa miekanterän ja sielunsa aina hehkuvan hiilloksen kaltaisena.

Ei ollut niinkään epä johdonmukaista kuin oletettiin, että henkilö, joka myönsi ottaneensa osaa viiteen sotaan, sekaantui täytevaaleihin ajaakseen rauhan asiaa, sillä hän oli aina taistellut häviön puolella, eikä hänestä tällä haavaa mikään näyttänyt paremmin häviävän kuin rauhanpuolue. Hän ei ollut mikään suuri poliitikko, hän ei ollut puhuja eikä edes liukas kielenpieksäjä; kuitenkin hänen kielensä purevuus ja hänen silmänsä palava lieska ei jäänyt koskaan vaikuttamatta jollakin lailla kuulijoihin.

Tuskin oli kuitenkaan koko Englannissa mitään kolkkaa, jossa rauhanasianajajilla olisi ollut huonompi menestymisen mahdollisuus kuin Bucklandburyn vaalipiirissä. Olisi väärin sanoa, että Courtier oli saattanut itsensä vastenmieliseksi asiallisille, riippumattomille, jäykille, mutta kuitenkin vilkastemperamenttisille kuulijoilleen. Hän oli loukannut heidän uskonnollisia tunteitaan ja herättänyt mitä syvimpiä epäluuloja. He eivät kuolemakseenkaan voineet saada selville, mihin hän oikein puheillaan pyrki. Vaikka hän seikkailujensa ja julkaisemansa "Rauha – tappiolle joutunut asia" nimisen kirjan vuoksi olikin huomattu henkilö, he eivät luonnollisestikaan olleet koskaan kuulleet hänestä mitään. Ja hänen ilmestymisensä heidän paikkakunnalleen tuntui heistä melkein naurettavalla tavalla osoittavan, miten kaunis aate törmää selvää tosiasiaa vastaan – se aate, että kansain pitäisi elää ja että ne voivat elää rauhassa, oli niin kaunis, ja se tosiasia, että niin ei ollut koskaan ollut, oli niin ilmeinen.

Monklandissa, missä kaikki maa kuului hovinherralle, oli Miltounin vastaehdokkaalla, mr Humphrey Chilcoxilla, luonnollisesti vain harvoja kannattajia, ja se vastaanotto, minkä rauhanjulistaja sai osakseen, muuttui pian uteliaisuudesta ivanauruksi, ivanaurusta uhkaukseksi, kunnes Courtierin käyttäytyminen kävi niin taisteluunvaativaksi ja hänen sanansa niin kuumiksi, että hän pelastui pahoinpitelystä vain siten, että apulaispappi kaikkine vaikutusvoimineen tuli väliin.

Kuitenkin kun hän alkoi puhua heille, hän oli tuntenut itsensä voittamattomasti viehättyneeksi. Hänen kuulijansa näyttivät oivallisilta, riippumattomilta ihmisiltä. Odottaessaan puheenvuoroaan hän oli ollut huomaavinaan heidät oman sydämensä mukaisiksi. Sillä vaikka Courtier tiesikin, että enemmistö vastusti aina outoa asiaa, niin hän ei koskaan ajatellut niin paha kenestäkään ihmisestä, että olisi olettanut hänen voivan kuulua tuohon surkuteltavaan joukkoon.

Näitä rehtejä riippumattomia ihmisiä eivät yltyöisänmaalliset olleet voineet pimittää! Se oli ollut yksi lisäpettymys. Courtier ei ollut ottanut saamaansa ojennusta nöyrästi vastaan, eivätkä kuulijat

liioin jaksaneet niellä hänen sanojaan. He hajaantuivat antamatta niitä anteeksi, mutta kokoontuivat uudestaan mitään unohtamatta.

Kylän majatalossa, joka oli pieni valkea rakennus köynnöskasvien peittämine, pienine ikkunoineen, oli yksi ainoa vierashuone yläkerrassa, ja pieni seurusteluhuone, missä Courtier aterioitsi. Muun osan taloa muodosti kivilattiainen anniskeluhuone, missä oli pitkä puinen penkki takaseinää vastaan. Täältä kohosi öisin puheen sorina karkeine a- ja äkillisine, pehmeine u-äänteineen, ja täältä myöskin silloin tällöin nousi joku henkilö hieman horjuen, poistui hyvää yötä toivottaen, sytytti piippunsa saarnien alla ja läksi sitten lontimaan kotiinsa.

Mutta sinä iltana, jolloin puut seisoivat karjan tavoin polviaan myöten kuun pölyssä, ne, jotka tulivat ulos anniskeluhuoneesta, eivät menneetkään tiehensä, vaan jäivät siimekseen ja yhtyivät muihin henkilöihin, jotka hiipivät salaa kirkkaassa kuun valossa majatalon takaa. Samaan aikaan tuli vielä toisia kirkkotarhan tieltä ja kujilta, kunnes kolmekymmentä ja enemmänkin oli koolla, päästäen ilmoille salaisen muminan, missä ilmeni luvattoman ilon raakaa tuntua. Saastaista iloisuutta tuntui tosiaankin kätkeytyvän synkkään puun varjoon majatalon edustalla, missä yhdestä valaistusta ikkunasta kuului puoleksi laulava miehen ääni, mikä luki jotakin. Kuului hillittyä naurua ja kuiskauksia.

"Hän lukee paraikaa puhettaan." "Savustakaa ulos, tuo vanha viekas kettu!" "Punainen pippuri sopii sille parhaiten." "Nyt se aivastaa, katsokaapas!" "Me olemme sulkeneet oven ulkoapäin."

Kun sitten valaistuun ikkunaan ilmestyivät miehen kasvot, niin karkea naurunpuuska teki lopun hiljaisuudesta. Nähtiin, miten Courtier koetti vääntää auki ikkunan salpaa. Nauru muuttui ulvomiseksi. Vanki raivasi itselleen tien, putosi maahan, nousi, hoippui ja kaatui.

Terävä ääni sanoi:

"Mitäs tämä merkitsee?"

Kesken tappelunujakkaa kuului kuiskaus: "Hänen ylhäisyytensä!" Ja saarnien alla oleva varjo jäi autioksi, jollemme ota lukuun hoikkaa, tummaa miestä ja vaaleata naisen haamua.

"Tekö se olette, herra Courtier? Oletteko haavoittunut?"

Maassa makaava olento päästi naurunhohotuksen.

"Vain polveni. Kas noita heittiöitä! Olivatpa vallan tukehduuttaa minut."

VII LUKU

Lähdettyään samana iltana Monkland Courtin tupakkahuoneesta, tarkoituksella mennä maata, Bertie Caradoc poikkasi Yrjö IV: n ajan tyyliin rakennettuun käytävään, missä hänen lempibarometrinsa riippui. Ilmapuntarin tarkkaaminen kuului hänen jokailtaisiin tapoihinsa, hänen, joka kaiken joutoaikansa käytti talvella metsästykseen ja kesällä kilpa-ajoihin.

Jalosyntyisessä Hubert Caradocissa, joka kehitteli itseään diplomaattiselle uralle, ilmenivät täydellisemmin kuin missään muussa Caradocissa tämän suvun erikoiset sekä heikot että vahvat puolet. Hän oli kohtalaisen pitkä ja jäntevärakenteinen. Hänen ahavoituneet kasvonsa sileäksi kammattun tumman tukan alla olivat piirteiltään säännölliset, mutta pienet, ja niissä asusti reippaan päättävä, tunteettomuuden verhoama ilme. Hänen tutkivien, vaaleanruskeiden silmiensä päällä luomet olivat melkein uskonnollisesti puoleksi raollaan. Hän oli syntyjään vaitelias, ja hänen täytyi tosiaanakin joutua suuren mielenliikutuksen valtaan avatakseen silmänsä selkoselälleen. Hänen nenänsä oli hienosti veistetty ja laiha. Hänen huulensa, jotka olivat pienien tummien viiksien peittämät, avautuivat tuskin ollenkaan hänen puhuessaan, mikä tapahtui erityisen sopertavalla, mutta odottamattoman nopealla äänellä. Koko hänen olemuksensa ilmaisi käytännöllisyyttä, henkevyyttä, varovaisuutta, neuvokkuutta, mihin yhtyi suuri itsensähillitsemiskyky, ilmaisi miestä, joka piti maailmaa ratsuna, jota piti ohjata sen verran kuin tarvittiin sen hallitsemiseen. Hän oli mies, jolle aatteet eivät olleet minkään arvoisia, elleivät ne heti johtaneet toimintaan; hän oli olennoiltaan siisti, vaatien kaikkea "hyvin tehdyksi", mutta jos tarvittiin, oli hänessä riittävästi stoalaista; hän oli kohtelias, mutta aina valmis hyökkäämään, pystyen antamaan anteeksi vain sellaisia puutteita ja säälimään vain sellaisia suruja, joita hänen kokemuksensa oli opettanut häntä ymmärtämään. Sellainen oli Miltounin nuorempi veli 26-vuotiaana.

Pantuaan merkille, että ilmapuntari oli muuttumaton, hän oli juuri aikeissa nousta yläkertaan, kun huomasi kauempana eteishuoneessa kolmen henkilön lähestyvän käsitysten. Ollen luonteeltaan utelias ja varovainen hän odotti siksi, kunnes nämä tulivat lampun valoon asti. Huomattuaan heidät Miltouniksi ja lakeijaksi, joiden välissä oli ontuva mies, hän riensi heitä vastaan.

"Oletteko nyrjäyttänyt jalkanne? Odottakaapas hetkinen! Hakekaapas tuoli, Charles."

Istutettuaan vieraan tuolille Bertie kääri ylös hänen housunlahkeensa ja tarttui sormineen hänen polveensa. Tässä liikkeessä oli eräänlaista rakastettavaa ystävyyttä; näkyi, että niillä käsillä oli aikoinaan koeteltu lukemattomien hevosten niveliä ja jänteitä.

"Hm", hän sanoi, "voitteko kestää pienen nykäisyn? Pidä hänestä kiinni takaapäin, Eustace. Istuutukaa maahan, Charles, ja pidelkää kiinni tuolin jaloista. Kas niin, sillä tavalla!" Ja tarttuen jalkaan hän nykäsi. Kuului pieni naksahdus, aivan kuin olisi purtu hieman hampaita yhteen. Ja Bertie sanoi: "Kas niin – tällä kertaa ei siinä tarvita mitään lääkäriä."

Johdettuaan ontuvan vieraansa erääseen Yrjö IV: n ajan tyyliisessä käytävässä olevaan huoneeseen, mikä oli kiireesti muutettu makuuhuoneeksi, molemmat veljekset jättivät hänet lakeijan hoidettavaksi.

"No niin, veliseni", sanoi Bertie, kun he olivat matkalla omiin huoneisiinsa, "siinä nyt on *sen* lorun loppu – ei tule enää tekemään sinulle mitään kiusaa näissä vaaleissa. Saanut hyvän iskun, kaikesta päättäen!"

Sanoma siitä, että Courtier oli sijoitettuna heidän kattoonsa alle, kiersi kaikkien kuuluville ennen aamiaista erään henkilön välityksellä, jonka tapoihin kuului tietää kaikki ja pitää huolta siitä, että muutkin saivat osansa tästä tiedosta. Pikku Ann, käydessään tavanmukaisella aamutervehdyksellä äitinsä luona, nosti nenänsä pystyyn, tarttui käsillään vyöhönsä ja aloitti heti:

"Eustace-eno toi meille viime yönä miehen, jonka jalka oli nyrjähtänyt, ja Bertie-eno pani sen paikoilleen. William sanoo Charlesin sanoneen, että häneltä pääsi vain tällainen ääni" – sitten seurasi heikko hampaankiristys – : "ja hän on se mies, joka asustaa majatalossa, ja William sanoo,

että portaat olivat liian ahtaat, kun häntä vietiin ylös, ja jos hänen polvensa on nyrjähtynyt, niin hän ei voi pitkään aikaan kävellä ilman keppiä. Saanko mennä isän luokse?"

Agatha, joka oli paraikaa kampaushommissa, ajatteli:

"En ole varma siitä, onko noin alhaalle vedetty vyö terveellinen", ja mutisi sitten: "Odotappas hetkinen!"

Mutta pikku Ann oli jo ennättänyt mennä tiehensä. Ja hänen äänensä kuului pukeutumishuoneesta, mistä hän paraikaa kiipesi sir Williamin luokse, joka antamistaan vastauksista päättäen ilmeisesti ajoi partaansa. Kun Agatha, joka ei koskaan jättänyt käyttämättä hyväkseen mitään sopivaa tilaisuutta lähestyäkseen miestään, katsahti sisään, niin tämä oli yksinään ja jotenkin mietteisään – tämä solakka mies lujine, kiinteine kasvoineen ja varovaisine silmineen, mies, joka totta puhuen ei ollut huomattava muiden kuin vaimonsa mielestä.

"Tuo Courtier-parka on satuttanut jalkansa", sanoi sir William. "En tiedä, mitä äitisi sanoo leirissä olevasta vihollisesta."

"Eikö tuo Courtier ole vapaa-ajattelijä, vieläpä melkein – " Sir William, seuraten omaa ajatusjuoksuaan, keskeytti hänet:

"Tietenkin on hyvä, mikäli Miltoun on kysymyksessä, että hän on täällä."

Agatha huokasi. "No niin, käsittääkseni meidän täytyy olla ystävällisiä häntä kohtaan. Minä kerron asian äidille."

Sir William hymyili.

"Ann pitää siitä kyllä huolen", hän sanoi.

Ja Ann olikin paraikaa isoäitinsä luona.

Lady Valleys askarteli vielä peilin ääressä. Ann istui sen takana olevassa ikkuna-aukossa ja sanoi:

"Hän putosi ikkunasta punapippurin vuoksi. Miss Wallace sanoo, että hän on panttivanki – mitäs panttivanki merkitsee, isoäiti?"

Kun kuusi vuotta sitten tuo sana ensi kertaa kaikui hänen korvissaan, hän oli ajatellut: "Oh, rakkaani! Olenko minä tosiaankin isoäiti?" Se oli tuntunut silloin iskulta, näyttänyt merkitsevän monen asian päättymistä; mutta naisten tosiasiallinen urhoollisuus, joka niin paljon pikemmin taipuu välttämättömään kuin miehet, oli tullut pian hänen avukseen; ja nyt, toisin kuin hänen puolisonsa, hän ei välittänyt siitä mitään. Yhtäkaikki hän ei vastannut mitään, osittain siksi, ettei ollut tarpeellista puhua pikku Ann'in kanssa keskustelun ylläpitämiseksi, osittain siksi, että hän oli vaipunut syviin mietteisiin.

Tuo mies oli haavoittunut! Tietenkin oli oltava vieraanvaraisia – semminkin kun heidän omat alustalaisensa olivat tehneet tuon loukkauksen! Kuitenkin oli melkein liikaa lausua tervetulleeksi miestä, joka oli poikennut tänne yllyttämään maata hänen omaa poikaansa vastaan. Epäilemättä olisi saattanut käydä vielä hullumminkin, jos hän esimerkiksi olisi ollut joku "mahdoton" eriuskolainen radikaali! Tämä mr Courtier oli vapaa taistelija – jotenkin tunnettu mies, mielenkiintoinen olento. Hänen, lady Valleysin, piti pitää huolta siitä, että tuo mies tunsivat olevansa "kotonaan" ja mukavissa olosuhteissa. Jos taitavasti ongittiin, niin epäilemättä häneltä saatiin jotakin tietoja tuosta naisesta. Sitäpaitsi heidän vieraanvaraisuutensa hyväksyminen tuli tukkimaan hänen agitaattorinsuunsa, jos hän, lady Valleys, ollenkaan ymmärsi senlaatuista miestä, jolla uskontunnustuksessaan oli aina jotakin arabialaista. Hän, lady Valleys, joka oli luonteeltaan pystyvä hallitusmies, otti huomionsa kaiken sen käytännöllisen, mitä tästä tapauksesta johtui, tapauksesta, jolta ei puuttunut, niin vastenmielinen kuin se muuten olikin, naurettavaa puoltaan sellaisen henkilön mielestä, joka on taipuvainen keksimään koomillista kaikessa, mikä ei sodi suoraan hänen etujaan ja filosofiaansa vastaan.

Pikku Ann'in ääni keskeytti hänen mietteensä.

"Minä menen nyt täti Babsin luokse."

"Voit mennäkin, mutta suutele minua ensin."

Pikku Ann hyökkäsi esiin niin nopeasti, että hänen pieni nykerö nenänsä tunkeutui lady Valleysin pehmeihin, pyöreihin huuliin...

Kun Courtier samana iltapäivänä sauvaansa nojaten meni ulos huoneestaan terassille, niin hän näki edessään auringonpaisteessa kolme riikinkukkoa marssimassa hitaasti ruohokentän poikki Dianan kuvapatsasta kohden. Nämä linnut liikkuivat eteenpäin uskomattoman arvokkaasti, aivan kuin niiden elämässä ei olisi koskaan ollut kiirettä. Ne näyttivät tosiaankin tietävän, että päästyään sinne niillä ei ollut muuta tehtävää kuin tulla jälleen takaisin. Niiden takaa, korkeiden puiden läpi, nummen muutamien metsäisten kyttyräin, neilikkakenttäin luvatus maan, laitumien ja yrttitarhojen yli, näköala ulottui kauas mereen asti. Lämpö verhosi tämän näyn opaalinväriseillä, hienolla hunnulla, mikä muutti kaikki arvot, niin että savenvalulaitosten neliönmuotoiset seinät ja korkeat savupiiput muutamien mailien päässä alhaalla laaksossa näyttivät Courtierista joltakin vanhalta italialaiselta, linnoitetulta kaupungilta. Hänen tunnelmansa, havaitessaan olevansa tässä vankilassaan, olivat omituisia. Sillä hänen tunteensa Miltounia kohtaan, jonka hän oli kahdesti kohdannut mrs Noelin luona, ei ollut erimielisyyksistä huolimatta millään lailla epäystävällinen, kun sen sijaan Miltounin perhettä kohtaan hänellä ei ollut vielä mitään tunteita. Elettyään kädestä suuhun ja useissa maissa, sen jälkeen kuin oli jättänyt koulunsa Westminsterissä, hänellä ei ollut käytännöllisesti katsoen mitään luokkatunteita. Vihamielinen suhtautuminen aristokratiaa kohtaan vain sen tähden, että se oli aristokratiaa, oli käsittämätöntä hänelle samoin kuin alentuvaisuuskin. Hänen tunnealansa muodostui noiden kahden hänen luonteensa pysyvän perusvaatimuksen, nimittäin seikkailuhalun ja tyranninvihan mukaisesti. Työmies, joka löi vaimoaan, tehtaanomistaja, joka käytti "hikoilujärjestelmää", pappi, joka tuomitsi seurakuntalaisensa helvettiin, pääri, joka esiintyi tylysti – kaikki nämä olivat hänestä yhtä vastenmielisiä. Hän piti kansaa yksilöinä ja vain vahingossa hän oli käyttänyt luokka-sanastoa hyökätessään Miltounin kimppuun mrs Noelin luona. Luonteeltaan tulisena ja tottuneena omituisiin ympäristöihin ja aina eläen hetken mukaisesti hänellä ei ollut taisteltavana hermostuneen temperamentin arkuutta ja ärtyneisyyttä vastaan. Hänen iloisa ystävällisyytensä häiriintyi ainoastaan silloin, kun hän tuli kosketuksiin jonkun sellaisen tunteen kanssa, joka näytti hänestä alhaiselta tai pelkurimaiselta. Tällaisissa tilaisuuksissa, joita ei kenties ilmennyt harvoin, hänen kasvonsa näyttivät sellaisilta, kuin hänen sydämensä olisi höyrynyt fyysisesti, ja koska hänen stoalainen ulkokuorensa ei koskaan sulanut kokonaan tämän kuumuuden vaikutuksesta, niin tuloksena oli hyvin omituinen ilme, eräänlainen tyyni, ivallinen, toivoton, hilpeä katse.

Hänen päätunteensa sen johdosta, että tuon loukkaantumisen vuoksi oli joutunut vangiksi vihollisen leiriin, oli hämärän hilpeyden ja uteliaisuuden sekainen. Ympäriällä asuva kansa puhui hyvää tästä Caradoc-suvusta. Ei näyttänyt puuttuvan ystävällistä tunnetta hovin ja heidän alustalaistensa väliltä; mitään huutavaa hätää ei sanottu olevan heidän alueellaan, ei liioin mitään huonoja asumusoloja. Ja jos asukkaita ei rohkaistukaan parantamaan olotilaansa, niin heidät kuitenkin ylläpidettiin tietyllä tasolla jatkuvan ja anteliaanpuoleisen valvonnan avulla. Kun katto kaipasi korjaamista, niin se korjattiin, kun työmies tuli vanhuuttaan kykenemättömäksi työhön, ei hänen annettu joutua vaivaistaloon. Huonoina villa-, karja- tai viljavuosina farmarit saivat asteittaisen vuokranalennuksen. Savenvalutyöt jatkuivat auliilla, joskin itsevaltaisella pohjalla. Oli totta, että vaikka lordi Valleysin piti olla tiukka "uudestaan kiinni maahan" – politiikan kannattaja, mitään toimenpiteitä ei näkynyt, jotka olisivat rohkaisseet ihmisiä asettumaan näille maille, epäilemättä siitä syystä, ettei tällaisten asettujain uskottu tekevän maalle yhtä suurta oikeutta kuin niiden nykyiset omistajat. Tosiaankin näytti tämä tunne olevan heissä niin lujassa, että lordi Valleysin agentin nähtiin ostavan, eikä vain harvoin, hieman lisää maata.

Mutta koska tässä elämässä ihminen huomaa ainoastaan sen, mikä kiinnittää hänen mieltään, niin kaikki tuo loru, joka oli puolittain suopeaa, puolittain ei, oli joutunut vain heikosti tuon rauhanasianajajan korviin hänen sotaretkellään, sillä hän oli, kuten jo on sanottu, vain huono poliitikko ja ohjasi hevostaan omalla tavallaan. Seisoessaan siinä ja nauttiessaan näystä hän kuuli

takanansa pienen kimakan äänen ja huomasi pienen tytön, jolla oli päässään leveälierinen hattu, mutta niin takaraivolla, että se ei varjostanut hänen kasvojaan ollenkaan; samalla hän huomasi myöskin esiinpistävän pienen käden. Tarttuen siihen hän vastasi:

"Kiitos, minä voin hyvin – entäs te?" huomattessaan, että rohkea suuri silmäpari tutki hänen jalkaansa.

"Tekeekö se kipeätä?"

"Ei sanottavasti."

"Minun ratsuhevoseni jalka on ajettunut. Isoäiti tulee tarkastamaan sitä."

"Vai niin."

"Nyt minun on mentävä. Toivon teidän pian paranevan. Hyvästi!"

Sitten pienen tytön asemesta Courtier näki hoikan ja verrattain kukoistavan naisen katselevan häntä eräänlaisella kujeellisella arvokkuudella. Hänellä oli päällään vaaleanruskeasta, kankeasta kankaasta tehty puku, joka näytti olevan liian tiukka hänen vankkojen lanteittensa kohdalta, sillä se jätti kokonaan ympäröimättä hänen polvensa. Hänellä ei ollut hattua eikä käsineitä, eikä mitään koristuksia, lukuunottamatta sormuksia ja pientä, jalokivillä koristettua kelloa, joka oli nahkavyöllä kiinnitetty hänen ranteeseensa. Hänessä näytti tosiaankin olevan pyrkimys välttää kaikkea keinotekoisia hienouutta.

Ojentaen kaunismuotoisen, mutta kookkaan kätensä hän sanoi:

"Valitan mitä syvimmin sitä, mitä teille on tapahtunut, mr Courtier."

"Ei mitään syytä valittaa."

"Toivon, että teillä on täällä mukavaa. Onko teille annettu kaikkea, mitä kaipaatte?"

"Minulle on annettu kaikkea yli tarpeen."

"Se oli tosiaankin ikävää, kuitenkin se on tuottanut ilon saada tutustua teihin. Tietenkin minä olen lukenut teidän kirjanne."

Courtierista näytti, että tämän arvokkaan naisen kasvoille oli tullut katse, joka näytti sanovan: niin, hyvin taitava ja huvittava, aivan viehättävä! Mutta ne aatteet? Millaisia ne ovat? Te tiedätte sangen hyvin, että ne eivät pidä paikkaansa – että itse asiassa ne eivät saa pitää!

"Se on hyvin ystävällistä teidän puoleltanne."

Mutta lady Valleysin vastaukseen: "Minä en yhdy niihin vähääkään, sen voitte arvata", oli ilmestynyt hieman tylyyttä, aivan kuin hän olisi tietänyt, että Courtier oli sisimmässään hieman hymyillyt. "Näinä päivinä pitäisi meille saarnattaman sotaisia hyveitä – semminkin kun pappina on sotilas."

"Uskokaa minua, lady Valleys, sotaiset hyveet on parasta jättää miehille, joilla on viattomampi mielikuvitus."

Hän sai vastaanottaa nopean katseen ja seuraavat sanat: "Oli miten oli, olen varma siitä, että te ette välitä rahtuakaan politiikasta. Te tunnette mrs Lees Noelin, eikö niin? Mikä sievä nainen, eikö totta?"

Hänen puhuessaan Courtier näki nuoren tytön tulevan terassia pitkin. Tyttö oli ilmeisestikin ollut ratsastamassa, sillä hänellä oli pitkävartiset saappaat ja hame, joka oli sallinut hänen istua hajareisin. Hänen silmänsä olivat siniset, ja hänen hiuksensa – jotka väriltään olivat syksyisten pyökinlehtien kaltaisia auringon paistaessa niiden läpi – olivat nupulla pienen pehmeän hatun alla. Hän oli hoikka ja lähestyi heitä sellaisen henkilön tavoin, jolla on hyvin pitkä välimatka lonkkanivelestä polveen. Elämän ilo, hilpeys ja tiedoton voima näytti säteilevän koko hänen olemuksestaan ja kasvoistaan.

Lady Valleysin sanottua: "Ah, Babs! Tyttäreni Barbara – mr Courtier", Courtier pisti esiin kätensä ja sai niihin rautakintaiset sormet, jotka ojennettiin hymyillen, ja kuuli Barbaran sanovan:

"Miltoun on mennyt kaupunkiin, äiti. Minun pitää ajaa autolla Bucklandburyyn toimittamaan hänen asiaansa. Näin ollen minä voin noutaa isoäidin asemalta."

"On parasta, että otat Ann'in mukaasi, taikka muuten hänestä on meille vastusta. Kenties mr Courtier haluaisi vähän tuulettaa itseään. Onko teidän polvenne kunnossa, vai mitä?"

Katsahtaen edessään olevaan näkyyn Courtier vastasi:

"Kyllä on."

Seitsemännestä ikävuodestaan alkaen hän ei ollut koskaan voinut katsella naisellista kauneutta lämpenemättä tai tuntematta pientä kiihtymystä; ja nähdessään nyt edessään kenties kauneimman tytön, mitä koskaan oli saanut katsella, hän halusi olla hänen kanssaan, meni tämä nyt sitten minne tahansa. Barbaran hymyssä oli jotakin hyvin lumoavaa, aivan kuin hän olisi nähnyt Courtierin tunteiden läpi.

"No niin", sanoi Barbara. "Meidän on parasta etsiä Ann."

Lyhyen, mutta tarkan etsinnän jälkeen pikku Ann löydettiin autosta, vaisto kun oli hänelle sanonut jo etukäteen, mihin hänen tuli lähteä. Ja pian heidän lähtönsä jälkeen Ann istui heidän välissään tuossa erikoisessa vaiteliaassa asennossaan, johon hän aina joutui ollessaan syvän mielenkiinnon vallassa.

Kun kuljettiin Monklandin maatilalta, joka oli kukkien keskellä, viheriäisten niittyjen ja puiden ympäröimänä, avonaiselle nummelle, niin tuntui siltä, kuin olisi tultu toiseen maailmaan. Sillä niin pian kuin oli jätetty taakse läntisen ajotien viimeinen mökki, ilmestyi äkkiä näkyviin Englannin kaikkein villein maisema. Tässä villissä parlamenttihuoneessa pilvet, kalliot, aurinko ja tuulet tapasivat toisensa ja keskustelivat. Entisajan miehet olivat jättäneet myöskin henkensä noiden suurten kivien keskelle, jotka makasivat leijonain tavoin kukkulain laella, valkeiden pilvien ja niiden veljien, kiitävien hiirihaukkani, alla. Täällä itse kalliotkin olivat levottomia, muuttaen muotoaan, näköään ja väriään päivästä päivään, ikäänkuin palvellen odottamatonta ja kieltäytyen alistumasta lakiin. Tuulet myöskin kapinoivat matkallaan ja laskeutuivat raivoten sinne, missä ikänensä vain oli rotkoja tahi halkeamia, niin että asunnoissaan majailevat ihmiset saattoivat vielä tuntea villien jumalien voiman.

Tämän näköalan ihmeet jäivät kokonaan pikku Ann'ilta huomaamatta ja jossain määrin myöskin Courtierilta, joka kaikin voiminensa koetti sovittaa yhteen kahta vierasta periaatetta, kohteliaisuutta ja halua katsella kauniita kasvoja. Hän olisi myöskin halunnut saada tietää mitä tämä 20-vuotias tyttö, jolla näytti olevan 40-vuotiaan itsehillintä, mahtoi ajatella. Pikku Ann se katkaisi äänettömyyden:

"Täti Babs, eihän tuo ollut mikään perin vahva talo, eihän?"

Courtier katsahti sinnepäin, minne tytön pieni sormi osoitti. Siellä näkyivät pienen talon rauniot, mikä seiso erään kivisen miehen lähellä, jolle ilmeisestikin tämä kukkula oli kuulunut, ennenkuin sinne oli asettunut eläviä miehiä. Surkeiden raunioiden päällä, yhdellä nurkalla, roikkui pieni katontilkku, mutta kaikki muu oli vaipunut maahan asti.

"Sen rakentaja oli höperö mies, eikö niin, Ann? Siksi sitä sanotaankin 'Ashmanin mielettömyydeksi'."

"Onko hän vielä hengissä?"

"Ei aivan – hän kuoli noin sata vuotta sitten."

"Mikä sai hänet rakentamaan sen tänne?"

"Hän vihasi naisia, ja – katto putosi hänen päälleen."

"Miksi hän vihasi naisia?"

"Hän oli jöröpää."

"Mitä merkitsee jöröpää?"

"Kysy mr Courtierilta."

Barbaran rauhallisen, veitikkamaisen katseen alaisena Courtier koetti löytää vastausta tähän kysymykseen.

"Jöröpää", hän sanoi hitaasti, "on mies, joka on minun kaltaiseni".

Hän kuuli pienen naurun ja huomasi Ann'in levollisesti tutkivan katseen.

"Onko Eustace-eno jöröpää?"

"Nyt te tiedätte, mr Courtier, mitä Ann ajattelee teistä. Etkö sinä pidä paljon Eustace-enostasi?"

"Kyllä", sanoi Ann ja tuijotti eteenpäin. Mutta Courtier katsoi syrjäsilmillä hänen hatuttoman päänsä yli.

Hänen hilpeytensä lisääntyi joka hetki. Tämä tyttö muistutti hänen mielestään kaksivuotiasta varsa, jonka hän oli nähnyt astuvan ulos Ascotin aitauksesta ensimmäiseen kilpa-ajoon, auringon kimallellessa sen satiinin- ja kastanjanvärisellä karvalla, pään ollessa pystyssä, silmäin täynnä tulta – yhtä varmana siitä, että voittaisi, kuin siitä, että ruoho oli vihreätä. Oli vaikeata uskoa häntä Miltounin sisareksi. Oli vaikeata uskoa noita neljää nuorta Caradocia toistensa sukulaisiksi. Miltoun oli vakava ja askeettinen henkensä ahtaassa puvussa, Agatha oli hellä, taloudellinen ja turhantarkka, Bertie sulkeutunut, älykäs ja teräksinen ja Barbara taas suora, hilpeä ja valloittava – asteikko oli laaja.

Mutta auto oli jättänyt nummen ja laskeutui jyrkkää mäkeä pienten huvilain ja harmaiden työläistalojen ohitse, mitkä olivat Bucklandburyn kaupungin ulkopuolella.

"Ann'in ja minun pitää mennä Miltounin päämajaan. Saanko jättää teidät vihollisten leiriin, mr Courtier? Pysäyttäkää, Frith."

Ja ennenkuin Courtier saattoi antaa suostumustaan, he olivat pysähtyneet erään talon kohdalle, mihin oli kirjoitettu suurilla kirjaimilla: "Äänestäkää Chilcoxia Bucklandburystä!"

Nilkuttaessaan Humphrey Chilcoxin vaalikansliaan, mikä tuoksui maalilta, Courtier oli vielä nuoruudentuoksun, ambran ja harris-kankaan hajun vallassa. Kansliassa oli kolme miestä pöydän ympärillä. Vanhin heistä, jolla oli pienet harmaat silmät ja tyyppikkäparta ja jonka eleissä oli jotakin sellaista, mitä tavataan ainoastaan entisillä määreillä, nousi heti ja tuli häntä vastaan.

"Mr Courtier, eikö niin?" hän sanoi jurosti. "Hauska tavata teitä. Olen kovin pahoillani tuon loukkauksen johdosta. Vaikka siitä on ollut meille tavallaan hyötyäkin. Niin, tosiaankin. Sellainen on karkeata rehelliseen menettelyyn verraten. Ei olisi ihme, jos se tuottaisi meille parisataa ääntä. Teistä näkyy, että olette saanut vammaan."

Hoikka, hienompi mies, suortuvatukkainen, lähestyi myöskin, sanomalehti kädessä.

"Sillä on ollut melkein hämmästyttävä vaikutus", hän sanoi.

"Lukekaapas tämä:

"Törkeä loukkaus huomattavaa vierasta kohtaan.

Lordi Miltounin yöllinen seikkailu."

Courtier luki erään kohdan.

Pienisilmäinen mies katkaisi pahaenteisen äänettömyyden.

"Joku meikäläinen on kaikkesta päättäen ollut näkemässä koko metelin, on hypännyt pyörälleen ja tuonut uutisen ennen lehden painoonpanoa. Mitään syytöksiä ei tehdä tuota naista kohtaan – vain mainitaan yksinkertaiset tosiasiat. Mutta se riittääkin", hän lisäsi persoonattoman ilkeästi, "minä luulen, että hän on itse ansainnut kohtalonsa".

Hienompipiirteinen mies lisäsi hermostuneesti:

"Me emme voineet auttaa sitä, mr Courtier. En tosiaankaan tiedä, mitä tässä olisi tehtävä. Minä en pidä tästä rahtuakaan."

"Onko teidän ehdokkaanne nähnyt tätä?" kysyi Courtier.

"Ei ole voinut nähdä", pisti tähän väliin kolmas kansliamies, "sillä me itse emme saaneet nähdä sitä ennen kuin tunti sitten".

"Minä en olisi koskaan sallinut sitä painettavan", sanoi hienompipiirteinen mies. "Minä paheksun suuresti toimittajan menettelyä."

"Mitäpäsi siitä – ", sanoi pienisilmäinen mies, "sehän on vain tavallinen uutinen. Jos se herättääkin huomiota, se ei ole meidän vikamme. Lehti ei syytä ketään mistään, se mainitsee vain tapahtuman. Tuon naisen asema se saa aikaan vaikutuksen. Sitä on mahdotonta auttaa, eikä meidän kannaltamme ole tarviskaan. Täällä maaseudulla eivät siveyskäsitteet ole, jumalankiiotos, vielä

höltyneet!" Hänen sanoissaan oli todellista tunnetta. Luotuaan sitten katseen Courtieriin hän lisäsi: "Tunnetteko sen naisen?"

"Aina lapsuudesta alkaen. Se, joka puhuu pahaa hänestä, joutuu tekemisiin minun kanssani." Hienompipiirteinen mies sanoi vakavasti:

"Uskokaa minua, mr Courtier, olen kokonaan teidän kannallanne. Meillä ei ole mitään tekemistä tuon kohdan kanssa. Se on yksi niitä tapauksia, jolloin ihminen hyötyy vasten tahtoaan. Oli mitä onnettominta, että hän tuli kentälle lordi Miltounin kanssa. Te tiedätte, millaisia ihmiset ovat."

"Se on päällekirjoitus, joka tässä jotakin merkitsee", sanoi kolmas kansliamies. "Ne ovat kirjoittaneet sillä lailla, mikä vetää huomion puoleensa."

"Sitä en tiedä", sanoi pienisilmäinen mies itsepäisesti. "Jos lordi Miltoun kuluttaa iltojaan yksinäisten naisten kanssa, niin hän saa syyttää itseään eikä ketään muuta."

Courtier katsahti heihin, vuoronsa perään kuhunkin.

"Tämä tekee lopun minun osanotostani vaalitaisteluun", hän sanoi. "Missäs tämän lehden toimitus onkaan?" Ja odottamatta vastausta hän sieppasi lehden ja poistui huoneesta. Hän seisoi ulkona minuutin, etsien osoitetta, ja lähti sitten kulkemaan katua alas.

VIII LUKU

Pikku Ann'in vieressä Barbara istui nojaten taaksepäin auton tyynyjen keskellä. Siitä huolimatta, että oli työnnetty ylhäisön elämään, mikä tuo tullessaan aikaisen maailmantuntemuksen, hänessä oli vielä jotakin siitä innosta, mikä tekee lapset niin rakastettaviksi. Kuitenkin hän katseli kyllin välinpitämättömästi Bucklandburyn asukkaita, tuntien jo hieman tuota outoa sekoitusta, joka on ominaista hänen maanmiehilleen – tuon omituisen ilmeen heidän kasvoillaan, mikä johtuu jatkuvasta pyrkimyksestä katsella pitkin nenänvartta kohottamalla samalla katseen ylöspäin. Niin, hän tunsu jo tuon ihmeellisen katseen, jolle kansallinen rakennus oli perustettu ja josta se myöhemminkin sai tukensa, – tuon vihan kaikkea kyynillisyyttä, pessimismiiä, kaikkea ranskalaista taikka venäläistä kohtaan tuon kaikkien kansallisten hyveiden ja paheiden – idealismin, sumupäisyyden, riippumattomuuden ja orjallisuuden – synnyttäjän, tuon käyttäytymisen kehittäjän, mietiskelyn surmaajan, tuon tavan katsoa ylös ja alas, mutt'ei koskaan suoraan mihinkään, vaan mahdollisimman korkealle, mahdollisimman syvälle, mahdollisimman kummallisesti. Hän tunsu tuon kaiken, tuon kaiken, mikä kumpusi esiin kateuden ja kilvoittelun alkulähteestä.

Tämän katseen ympäröimänä, odottaen Courtieria, Barbara, joka ei ollut vähemmän brittiläinen kuin hänen naapurinsakaan, katseli salaa ylös ja alas, etsien silmillään uutta tuttavaansa. Hänkin kaipasi jotakin, jota olisi saattanut pitää esikuvanaan ja samalla kertaa tuomita. Ja tässä vaeltavassa ritarissa hän oli tavannut sellaisen.

Courtier oli olento, joka kuului toiseen maailmaan. Barbara oli kohdannut monia miehiä, mutt'ei vielä koskaan hänen kaltaistaan. Oli jotenkuten hauskaa olla taitavan miehen vieressä, joka sitäpaitsi oli toimittanut yhtä ja toista, oli ollut monissa seikkailuissa. Ne kirjailijat, samoin kuin ne "bohemit", joita hän silloin tällöin oli tavannut, eivät sittenkään olleet muita kuin "hovipappeja", jotka olivat välttämättömiä pitämään aristokratiaa kosketuksissa taiteen ja kirjallisuuden viimeisten saavutusten kanssa. Mutta tämä mr Courtier oli toiminnan mies, häntä ei voinut tarkastaa tuolla huvitetulla, ihailevalla suvaitsevaisuudella, mikä sopi miehille, jotka olivat huomattuja vain aatteittensa ja kirjoittamistapansa vuoksi. Hän oli käyttänyt ja osasi käyttää miekkaa, vieläpä rauhanasian hyväksikin. Hän osasi rakastaa ja oli rakastanut, niin ainakin sanottiin. Jos Barbara olisi kuulunut johonkin toiseen yhteiskuntaluokkaan, hän ei olisi luultavastikaan koskaan kuullut tästä miehestä mitään, ja jos olisikin, niin se olisi saattanut pelästyttää ja loukata häntä. Mutta hän oli kuullut, pelästymättä, koska oli jo oppinut tietämään, että sellaisia miehiä oli olemassa ja joskus sellaisia naisiaikin.

Tuntien pientä tuskaa Barbara näki Courtierin tulevan katua pitkin häntä kohden. Ja kun tämä oli istuutunut, niin hän sanoi kuljettajalle: "Asemalle, Frith, nopeasti, olkaa hyvä!" ja lisäsi:

"Teihin ei voi luottaa rahtuakaan. Mitä te teitte?"

Mutta Courtier hymyili julmasti Ann'in pään yli, itseksensä.

Tämä oli melkein ensimmäinen kerta, kun Barbara oli saanut selvän työnnon takaisin. Hän värisi, aivan kuin häntä olisi kevyesti lyöty ruoskalla. Hänen huulensa sulkeutuivat lujasti, hänen silmänsä alkoivat hyppiä. "No niin, ystäväiseni", ajatteli Barbara. Mutta katsottuaan varkain Courtieriin hän huomasi hänen kasvoillaan niin omituisen ilmeen, että hän unohti tullessa loukatuksi.

"Onko jotakin hullulla kannalla, mr Courtier?"

"Kyllä, arvoisa neiti, kyllä on hullulla kannalla – tuo kurja alhainen ihmiskieli."

Barbaralla oli intuitiivinen tieto siitä, miten asioita oli käsiteltävä, hänellä oli moraalista kylmyyttä, minkä hän oli oppinut niiltä henkilöiltä, joita hän oli nähnyt, ja siitä puheesta, mitä oli kuullut lapsuudestaan asti. Hän luotti tuohon tietoonsa ja, katsahtaen Ann'in ruskeiden hiusten ylitse Courtieriin, hän sanoi:

"Onko mrs N – jollakin lailla kysymyksessä?" Huomattuaan Courtierin silmissä myöntävän vastauksen hän lisäsi nopeasti: "Entäs M – ?"

Courtier nyökäytti päätään myöntämisen merkiksi.

"Sitä minä jo ajattelin. Antaa niiden juuruta! Kuka siitä välittää?"

Barbara sai osakseen hyväksyvän katseen ja sanan: "Hyvä!"

Mutta auto oli ennättänyt Bucklandburyn asemalle.

Lady Casterleyn pieni, harmaa haamu, tullen asematalon käytävästä, osoitti vain pieniä merkkejä hänen pitkästä matkustamisestaan. Hän pysähtyi tarkastaakseen autoa kuljettajasta Courtieriin asti.

"No niin, Frith! – Mr Courtier, eikö totta? Minä tunnen teidän kirjanne enkä minä hyväksy teidän mielipiteitänne. Te olette vaarallinen mies – miten käs te voitte? Minun täytyy ottaa mukaani nuo kaksi matkalaukku. Loput voidaan tuoda jäljestäpäin... Randle, menkää etuistuimelle älkääkä tomuttuko. Kas Ann'ia!" Mutta Ann istui jo kuljettajan vieressä, ollen jo kauan tuuminut tätä siirtoa paremmalle paikalle. "Hm! Te olette siis satuttanut jalkanne? Pysykää hiljaksen! Me voimme istua kolmissin... Nyt, rakkaani, minä voin suudella sinua! Sinäpä olet kasvanut!"

Lady Casterleyn, ja kenties myöskin Barbaran, suudelma oli sellainen, että sitä oli mahdoton unhottaa. Kuitenkin ne olivat aivan erilaiset. Kun lady Casterley oli kysymyksessä, niin vanhain, suurten tutkivain silmäin nähtiin hakevan huulille oikeata kosketuskohtaa. Sitten hänen lujaposkiset kasvonsa syöksyivät eteenpäin, huulet pysähtyivät sekunniksi, ikäänkuin varmuuden vuoksi, sitten iskivät äkisti, kovasti ja kuivasti keskelle leukaa, värisivät hetken, ikäänkuin muistaen, että piti olla pehmeä, ja irtaantuivat sitten heittokoneen jänteen tavoin. Kun taas Barbarasta oli kysymys, niin hänen silmänsä kirkastuivat ensin, sitten hänen poskensa kohosivat hieman, sitten hänen huulensa olivat hieman lerpallaan, hänen vartalonsa värisi, ikäänkuin olisi hieman laajentunut, hänen hiuksensa kohahtivat. Kuului pieni, suloinen ääni, ja kaikki oli ohitse.

Suudeltuaan täten isoäitiään Barbara asettui paikoilleen ja katsahti Courtieriin. Istuen siinä "kolmissin" Courtier joutui koskettamaan Barbaraa, ja tästä tuntui jollakin tavoin siltä, että Courtier ei pannut sitä pahakseen.

Tuuli oli yltynyt, puhaltaen lännestä, ja auringonpaiste värisi siinä. Käkien kukunta – hieman kimakka – seurasi nopeastikiitävää autoa. Ja nummelle ominainen sulous, mikä syntyi kanervan juurista ja länsituulesta, hiipi esiin nuorten sananjalkaan alta.

Lady Casterleyn ohuet sieraimet laajenivat tämän tuoksun vaikutuksesta, ja hän muistutti pientä metsälintua.

"Täällä on suloinen tuoksu", sanoi hän. "Nyt, mr Courtier, ennenkuin minä unohdan – kuka on tuo mrs Lees Noel, josta minä olen kuullut niin paljon puhuttavan?"

Kuullessaan tämän kysymyksen Barbara ei voinut olla pyöräyttämättä silmiään. Miten tuli Courtier suhtautumaan isoäitiin? Nyt saatiin nähdä, mitä miehiä hän oli. Isoäiti oli hirvittävä!

"Hän on hyvin hurmaava nainen, lady Casterley."

"Epäilemättä, mutta minä olen jo väsymykseen asti kuullut siitä.

Minkälaiset ovat hänen vaiheensa?"

"Jos hänellä niitä onkaan?"

"Kuinka?" sanoi lady Casterley.

Jotenkuten hiljaa Barbara antoi käsivartensa puristaa Courtierin kättä. Oli niin hauskaa kuulla, että isoäiti ei saanut vastausta.

"Saanen toki olettaa, että hänellä on menneisyytensä!"

"Ette ainakaan minun sanojeni perusteella, lady Casterley."

Barbara kosketti uudestaan, huomaamatta ja hyväilevästä, Courtieria.

"No niin, tämäpäs on perin salaperäistä. Minä tulen ottamaan itse selvän. Sinä tunnet hänet, rakkaani. Sinun täytyy viedä minut katsomaan häntä."

"Rakas isoäiti! Jos ihmisillä ei ole menneisyyttä, niin heillä ei tule olemaan tulevaisuuttakaan."

Lady Casterley antoi pienen sorkkamaisen kätensä laskeutua tyttärentyttärensä reidelle.

"Älä puhu joutavia äläkä pullistele tuolla lailla!" hän sanoi. "Sinä olet jo muutenkin liian leveä."

Sinä iltana, illallisilla, kaikki tiesivät jo tuon uutisen. Sir William oli saanut kuulla sen paikalliselta asiamieheltä Stavertonissa, missä lordi Harbingerin puhe oli kaksi kertaa törkeällä tavalla keskeytetty. Geoffrey Winlow, lähetettyään pois vaimonsa, oli lentänyt kaksitasollaan Winkleighistä ja tuonut tullessaan yhden kappaleen tuota roskalehteä. Ainoa henkilö tässä pienessä seurassa, joka ei vielä ollut kuullut tuota uutista ennen päivällistä, oli lordi Dennis Fitz-Harold, lady Casterleyn veli.

Puhuttiin luonnollisestikin vähän. Mutta kun naiset olivat poistuneet, niin Harbinger lausui peittelemättömällä luonnonpakolla, mikä oli niin odottamatonta, kenties hieman tarkoituksellistakin, kun otettiin huomioon hänen melkein klassillisesti muodostuneet kasvonsa, jotakin sellaista, että jos ei perin juurin saatu tukahdutetuksi tuota huhua, niin Miltonin asia oli kokonaan lopussa. Tämä oli tosiaankin vakava juttu, nuo roistot tiesivät sen ja tulivat käyttämään sitä hyväkseen. Ja Milton oli mennyt kaupunkiin, kenenkään tietämättä missä tarkoituksessa.

Tämän nuoren miehen puheessa oli sellainen erikoinen äänensävy, mikä näytti aina torjuvan vakavuuden syytöksen – äänensävy ja tapa, mikä piti puolensa kaikkea muuta paitsi pilkkaa vastaan, ja kohdatessaan sitä oli omiaan katoamaan. Seuraavat, hieman ivallisesti lausutut sanat: "Mikä niin oli vakava, nuori ystäväiseni?" saivat hänet oitis pysähtymään.

Jos tahdottiin etsiä täydennystä ja vastakohtaa lady Casterleylle, niin se tavattiin kenties hänen veljessään. Sisaren jyrkkä päättäväisyys puuttui veljen syvästä, ivallisesta, sulavasta käytöksestä. Lordi Casterleyn ääni, katse ja tavat olivat hänen samettitakkinsa kaltaisia, missä oli siellä ja täällä valkoiseen vivahtava kiille, aivan kuin kuunvalon kosketuksesta. Hänen hiuksissaan oli myöskin tämä kiille. Hänen hyvin hienoja piirteitään täydensi valkea parta ja viikset, jotka olivat leikatut Elisabethin aikuisen kuosin mukaisesti. Hänen pähkinänväriset ja vielä kirkkaat silmänsä näyttivät hyvin suorilta, ja niissä ilmeni varma, koruton ystävällisyys. Hänen kasvonsa, vaikka olivatkin arvettomat, ahavalta säästyneet ja kudoksiltaan aivan liian hienot ja ohuet, muistuttivat omituisesti vanhojen merimiesten ja kalastajain kasvoja, jotka ovat eläneet yksinkertaista, toimeliasta elämää kaikkivaltiaan perinnäistavan mukaisesti. Hänellä oli sellaisen miehen kasvot, jolla on hyvin varma vakaumus ja taipumus suhtautua ivallisesti kaikkiin uudistuksiin, jotka hän viisikymmentä vuotta sitten perinpohjin oli tutkinut ja hylännyt. Tuntui siltä, että hänen aivonsa, joilta ei puuttunut notkeutta eikä esteettistä aistia, olivat kauan sitten jättäneet kaikki yritykset sekaantua asiain menoon, ja että rohkea mietiskely oli väistynyt syrjään rohkean käytännöllisen arvostelun tieltä, arvostelun, joka perustuu hyvin varmaan kokemukseen. Hän oli elänyt varjossa sen johdosta, että häneltä puuttui kyky herättää huomiota, mikä on niin ominaista sellaiselle, joka on niin tietoinen omasta arvostaan, että on menettänyt kaiken huolenpidon siihen nähden. Tähän eristäytymiseen vaikutti myöskin hänen kiintymyksensä erääseen naiseen, mistä hänet vain kuolema oli erottanut. Hänellä oli kuitenkin erikoinen vaikutuksensa hienoston keskuudessa, koska tiedettiin, että häntä oli mahdoton saada suhtautumaan asioihin monimutkaisella tavalla. Häntä pidettiin melkein viimeisenä, jonka puoleen käännyttiin, mutta käännyttiin kuitenkin. "Onkos tämä näin huonosti? No niin, onhan vanha Fitz-Harold olemassa! Kysykää häneltä! Hän ei tule antamaan mitään neuvoa, mutta on kuitenkin sanova jotakin."

Tuon nuoren Harbingerin sydämessä, josta puuttui kunnioituksen tunne, syntyi eräänlainen paha aavistus. Oliko hän ilmaissut mielipiteensä liian vapaasti? Oliko hän sanonut jotakin liian paksua? Hän oli unohtanut tuon vanhanpojan! Kehoittaen Bertietä jalallaan hän mutisi: "En tullut ajatelleeksi, että te ette tietäneet mitään koko asiasta. Bertie on selittävä sen teille."

Kun Bertietä oli kerta näin kehoitettu, niin hän raotti hieman huuliaan, loi puoleksi suljetuista silmistään katseen äitinsä enoon ja selitti. Tuolla huvilassa asui eräs nainen – hyvin sievä – mr Courtier tunsu hänet – vanha Milton kävi häntä välistä katsomassa – melkein myöhään eilisiltana – nuo pirut käyttivät tätä seikkaa hyväkseen, minkä taisivat – kaikenlaisia viittailuja – vaalitappio oli varma, jos ei jotakin tehty. Kaikki tämä tietysti paljasta roskaa!

Hänen mielestään vanha Miltoun, vaikka olikin vakaa kuin aika itse, oli ollut typerä antaessaan tuon naisen tulla ulos kanssaan torille, näyttäen siten selvästi, missä oli ollut, ennenkuin riensi Courtierin avuksi. Ei sopinut seurustella naisen kanssa, josta ei tiedetty, mikä hän oikein oli, oli hän sitten kuinka sievännäköinen tahansa.

Sitten, keskellä hiljaisuutta, Winlow kysyi: Mitä oli tehtävä? Pitikö sähköttää Miltounille? Tällainen juttu levisi kulovalkean tavoin! Sir William – mies, joka ei ollut tottunut arvostelemaan vaikeuksia liian pieniksi – pelkäsi asian käyvän harmilliseksi. Harbinger lausui käsityksensä, että toimittaja oli potkaistava pois. Tiesikö kukaan, mitä Courtier oli tehnyt saatuaan kuulla asiasta? Missä hän oli – päivällisillä omassa huoneessaan? Bertie arveli, että jos Miltoun oli Valleys Housessa, niin ei liene liian myöhäistä sähköttää hänelle. Juttu oli tukahdutettava alkuunsa! Ja tilannetta näin pohdittaessa kehittyi vähitellen ja pääsi ilmoille harras halu pitää tätä asiata pirullisena julkeutena, mikä näin sivistyneille miehille olikin luonnollista, tai, kuvakieltä käyttäen, halu iskeä roistoja vasten naamaa.

Sitten uuden vaitiolon jälkeen kuului lordi Dennisin ääni:

"Minä ajattelen tuota nais-raukkaa."

Kääntyen hieman äkisti tätä vankkaa, miellyttävää ääntä kohden ja voittaen jälleen itseluottamuksensa, jonka hän vain harvoin menetti, lordi Harbinger mumisi:

"Aivan niin, luonnollisestikin!"

IX LUKU

Pienemmässä seurusteluhuoneessa, jota käytettiin vain silloin, kun oli pienempi seurue koolla, Mrs Winlow oli mennyt pianon ääreen ja soitti itselleen, sillä lady Casterley, lady Valleys ja kaksi hänen tyttärtään olivat vetäytyneet yhteen, keskustelemaan tuon kaikkialle tunkeutuvan huhun johdosta.

Oli merkillinen todistus Miltounin luonteesta, että mitään epäilystä ei lausuttu, täällä enemmän kuin ruokasalissakaan, hänen suhteensa puhtaudesta Mrs Noeliin. Mutta kun siellä otettiin huomioon vain sen vaaleihin vaikuttava puoli, täällä sitä vastoin tuo puoli huomattiin ainoastaan vähemmän tärkeäksi. Nuo naiselliset aivot, kulkien intuitiivisella nopeudella kaiken sen ytimeen, mikä liikutti heidän omia miehiään, olivat jo oivaltaneet sen tosiasian, että tuo huhu saattoi, sellaisena kuin se levisi, sitoa Miltounin kaltaisen miehen tuohon naiseen.

Mutta he liikkuvat tosiasiaan ulkopinnalla, ja alla olikin oikea ja syvä olettamuksen neva, niin että puhe kävi melkein kiusallisen vaikeaksi. Koskaan ennen ei kukaan näistä neljästä naisesta ollut kenties oivaltanut niin selvästi, miten paljon Miltoun – tuo melkein outo ja tuntematon pojanpoika, poika ja veli – merkitsi heidän elämässään. Heidän hillitty kiihtymyksensä ilmeni eri lailla. Lady Casterley, joka istui suorana tuolissaan, ilmaisi sen ainoastaan puheensa päättäväsyydellä, toisen kätensä jatkuvalla, levottomalla liikkeellä ja ohuella rypyllä, joka oli hänen muuten niin tasaisissa kulmakarvoissaan. Lady Valleys oli hämillään, ikäänkuin hämmästyneenä siitä, että tunsii itsensä vakavaksi. Agatha näytti suoraan sanoen huolestuneelta omalla hiljaisella tavallaan. Hän oli nainen, jolla oli paljon luonnetta, nainen, jossa oli tuota luonnollista hurskautta, mikä hyväksyy kysymättä elämässä ja uskonnossa vallitsevan järjestyksen. Koska hänen maailmansa oli koti, hänellä oli todellinen, joskin heikosti ilmaistu kauhu kaikkea sitä kohtaan, jonka hän vaistomaisesti tunsii olevan hänen ihanteensa vastaista. Kansa piti häntä hieman hiljaisena, tylsänä ja ahtaana, se vertasi häntä kanaan, joka aina kotkotti poikastensa ympärillä. Hänessä oleva urhoollisuuden piirre ei ollut kenties kaikkein näkyvintä laatua. Hänen tunteensa veljen aseman johdosta oli kuitenkin vakava ja muuttumaton tai laimentumaton. Hän näki hänen olevan joutumaisillaan vaaraan siinä ainoassa merkityksessä, missä hän saattoi ajatella miestä – puolisona ja isänä. Tämä seikka tuli juuri hänen mieleensä, vaikkakin hänen hurskautensa sanoi myöskin hänelle, että Miltounin sielukin oli vaarassa, sillä hänellä oli korkeakirkollinen käsitys avioliiton purkamattomuudesta.

Mitä Barbaraan tulee, hän seiso i lieden ääressä nojaten valkeita olkapäitään veistokuvilla koristettua marmoria vasten, kädet selän takana, katsellen alas. Aika ajoin hänen huulensa käyristyivät, hänen tasaiset kulmakarvansa vetäytyivät kokoon ja heikko huokaus kohosi hänen rinnastaan. Sitten pyrki pieni hymy pääsemään ilmoille, minkä hän heti kohta kuitenkin sai pidätetyksi. Hän yksinään oli vaiti – hän oli itse nuoruus, mikä arvosteli elämää. Hänen arvostelunsa ilmeni ainoastaan hänen nuoren povensa vapaassa aaltoilussa, hänen kulmakarvojensa rauhattomuudessa, hänen sinisten silmänsä alaskäännytyssä katseessa, silmänsä, jotka olivat täynnä verkkaista, sammumatonta tulta.

Lady Valleys huokasi:

"Jospa hän ei olisi sellainen omituinen poika! Hän saattaa vielä naida hänet pelkästä itsepäisyydestä."

"Niinkö?" sanoi lady Casterley.

"Sinä et ole nähnyt häntä, rakkaani. Mitä puoleensavetävin olento – aivan hurmaavat kasvot."

Agatha sanoi rauhallisesti:

"Äiti, jospa hän on *saanut* avioeron, niin en luule Eustacen tahtovan naida häntä."

"*Saanut* hän on varmasti", mumisi lady Valleys. "Toivokaamme parasta!"

"Ettekö te edes tiedä, miten sen asian laita oikein on?" sanoi lady Casterley.

"No niin, apulaispappi sanoo, että se oli *hän*, joka haki avioeron."

Mutta tuo pappi on hyväsydäminen mies. Saattaa olla siten, kuin Agatha toivoi."

"Minä kammon epämääräisyyttä. Miks'ei joku kysy sitä tältä naiselta?"

"Sinun pitää tulla minun kanssani, rakas isoäitini, ja kysyä sitä häneltä itseltään. Sinä tulet tekemään sen niin sievästi."

Lady Casterley loi katseensa ylös.

"Saammepa nähdä", hän sanoi. Hänen silmissään oli jotakin, joka taisteli mahtavaa kritisismiä vastaan. Hän ei voinut sen enempää kuin muutkaan olla noudattamatta Barbaran mieltä. Sellaisen henkilön tavoin, joka uskoo menettelytapansa oivallisuuteen, hän piti tuosta loistavasta lapsesta. Vieläpä hän ihaili – vaikka ihaileminen ei ollutkaan hänen vahvimpia puoliaan – tuota lämmintä elämäniloa, mikä ilmeni Barbarassa, kuten jossakin vedenneidossa, joka paljaine jäsenineen halkoili aaltoja, työntäen tieltään tyrskyjen vaahtoa. Hän tunsi tässä tyttärensätyttäressä pikemmin kuin hyvässä Agathassa asuvan ylimyshenkeä. Agathassa oli piirteitä, kuten vakavuutta ja yleviä periaatteita. Mutta jokin moraalisesti ahdas ja liiaksi anglikaaninen piirre loukkasi hieman lady Casterleyn käytännöllistä ja maailmallismielistä luonnetta. Se oli heikkoutta, ja hän ei pitänyt heikkoudesta. Barbara ei voinut olla koskaan arkatuntoinen siveyskysymyksissä tai asioissa, jotka eivät olleet oleellisia aristokratialle. Hän saattoi tosiaankin mennä liian pitkälle päinvastaiseen suuntaan pelkästä uhmasta. Tuo liian rohkea lapsi oli sanonut: "Jos ihmisillä ei ole ollut menneisyyttä, niin heillä ei tule olemaan mitään tulevaisuuttakaan." Ja lady Casterley ei voinut sietää ihmisiä, joilla ei ollut tulevaisuutta. Hän oli kunnianhimoinen, mutta se ei ollut mitään sellaisen henkilön kunnianhimoa, joka on kohonnut mitättömyydestä, vaan sellaisen henkilön korkeata kiihkoa, joka on huipulla ja aikoo siellä myöskin pysyä.

"Ja missä sinä olet tavannut tämän – tuon tuntemattoman olennon?" hän kysyi.

Barbara tuli lieden luota ja, kumartuen alas lady Casterleyn tuolin viereen, näytti verhoavan tuon naisen kokonaan.

"Olen sellainen kuin pitääkin, isoäiti. Hän ei voi turmella minua."

Lady Casterleyn kasvot pistivät esiin epäluuloisesti tuosta lämpöisestä verhosta, ja niissä oli hylkäävän ilon katse.

"Minä tunnen sinun kepposesi!" hän sanoi. "Jatka, lapseni!"

"Minä tapaan hänet välistä. Hän näyttää sievältä. Me puhelemme."

Agatha sanoi tuolla nopealla rauhallisuudellaan:

"Hyvä Babs, minä luulen, että sinun pitäisi varoa."

"Rakas enkelini, miksi? Mitä se minua liikuttaa, vaikka hänellä olisi ollut neljä miestä?"

Agatha puri huultaan, ja lady Valleys mumisi naurahtaen:

"Sinä olet totisesti hirveä, Babs."

Mutta mrs Winlowin pianon ääni oli tauonnut – miehet olivat tulleet sisään. Ja noiden neljän naisen kasvot jäykistyivät, aivan kuin he olisivat vetäneet niille naamarin, sillä vaikka tämä olikin melkein perhekokous, Winlowit kun olivat orpanan lapsia, niin kuitenkin keskustelun aihe oli sellainen, että näiden neljän naisen mielestä sitä oli mahdoton julkisesti käsitellä. Puhe alkoi nyt siirtyä sotahuhuihin – Winlow oli saanut erikoisesti tietää, että ne tulivat Päättymään viikossa – ja siitä Brabrookin puheeseen, jota hän paraikaa piti ja jota Harbinger matki. Se kääntyi Winlowin lentoon – Andrew Grantin *Parthenon'issa* julkaisemiin kirjoituksiin – *Cackler'issa* olleeseen, Harbingeria esittävään pilakuvaan, mikä oli varustettu seuraavalla allekirjoituksella: "Toryjen uusi jäsen. L-rd H-rb-ng-r tutustuttaa ystävänsä yhteiskunnalliseen Reformiin", pilakuvaan, mikä esitti Harbingeria näyttämässä alastonta lasta ryhmälle vanhoja kruunupäisiä naisia. Sitten erääseen tanssijattareen. Siitä yleiseen vakuutuslakiehdotukseen. Sitten takaisin sotahuhuihin, erään suuren ranskalaisen kirjailijan viimeiseen kirjaan ja vielä kerran Winlowin lentoon. Keskustelu oli avomielistä ja vapaata, jokainen näytti sanovan tarkalleen sitä, mitä tuli hänen mieleensä. Yhtäkaikki vältettiin koskettamasta näiden asiain henkistä tärkeyttä, tai kenties niiden tärkeyttä ei nähty.

Lordi Dennis, joka huoneen toisessa päässä tutki vaskipiirrokskokoelmaa, tunsu kosketettavan leukaansa. Ja tuntien tutun tuoksun hän sanoi päätään kääntämättä:

"Nämä ovat kauniita vaskipiirroksia, Babs!"

Saamatta mitään vastausta hän katsahti ylös.

Barbara seisoi siinä todellakin.

"Minä vihaan sitä, että ihmisiä pilkataan heidän selkensä takana!"

Näiden kahden välillä oli aina vallinnut hyvä toveruus siitä saakka, kun Barbara kultakutrisena pikku tyttönä hajareisin harmaan ratsuhevosensa selässä oli ollut hänen aamukumppaninsa ratsastusradalla koko sesongin ajan. Hänen ratsastuspäivänsä olivat jo menneet, hänellä ei ollut enää mitään ulkoilmaharrastuksia, lukuunottamatta kalastusta, jota hän jatkoi ivallisella kestävyydellä, mitä tavataan itsenäisissä ja korkeahenkisissä luonteissa, jotka kieltäytyvät myöntämästä sitä seikkaa, että vanhan iän salaperäinen sormi on tullut tielle. Mutta vaikka Barbara ei enää ollutkaan hänen kumppaninsa, niin hänellä oli tapana odottaa häneltä luottamuksenosoituksia, ja hän katsahti erinomaisen osaaottavasti Barbaraan, kun tämä poistui hänen luotaan erään ikkunan luokse.

Oli yksi niitä pimeitä ja kuitenkin hohtavia öitä, jolloin taivaalla näyttää olevan lentävä pahahenki, jolloin mustien pilvien välistä tuikkivat tähdet näyttävät suuttuneilta silmiltä, jotka katselevat ihmisiä tahallisella pahansuopaisuudella.

Suuriin huokaileviin puihin oli tämä henki myöskin tarttunut, lukuunottamatta yhtä, tummaa spiraalinmuotoista kypressiä, joka oli istutettu kolme sataa viisikymmentä vuotta sitten ja jonka hoikka muoto kätki itseensä perinnäistapojen oikean hengen, heilumatta ja suhisematta muiden tavalla. Ollen liian tiheäkuituinen ja jäykkä salliakseen luonnon henkäysten vallata itseään se päästi ilmoille vain kuivan rätinän. Vielä melkein ulkomaalaisena, vuossataisesta oleskelustaan huolimatta, ja nyt yön silmäin henkiinherättämänä se näytti melkein peloittavalta ahtaassa keihäsmäisessä ankaruudessaan, aivan kuin jotakin olisi kuivunut ja kuollut sen sielussa. Barbara tuli takaisin ikkunan luota.

"Me emme voi tehdä mitään muuta elämässämme, niin minusta tuntuu", hän sanoi, "kuin leikkiä vaaroilla!"

Lordi Dennis vastasi vakavasti:

"En luule ymmärtäväni sinua, rakkaani."

"Katsokaapas mr Courtieria!" mutisi Barbara. "Hänen elämänsä on annettu paljon enemmän vaaroille alttiiksi kuin kenenkään meidän johtavien miestemme. Ja kuitenkin häntä pilkataan."

"Annapas kuulua, mitä hän on tehnyt!"

"Oh! En uskalla sanoa paljoa, mutta hänen periaatteensa on: 'Kaikki taikka ei mitään'. Mutta mikä liikuttaa esimerkiksi Harbingeria? Jos hänen yhteiskuntareformistaan ei tule mitään, niin hän jää yhtäkaikki Harbingeriksi, jolla on viidenkymmentuhannen vuositulot."

Lordi Dennis katsahti ylös hieman omituisesti.

"Vai niin! Onko mahdollista, että sinä et ota tuota nuorta miestä vakavalta kannalta, Babs?"

Barbara kohautti olkapäitään. Olkahihna siirrähti hieman paikoiltaan.

"Hänelle on kaikki paljasta leikkiä, ja hän tietää sen – sen voitte kuulla hänen äänestään. Hän ei voi sille mitään, että kaikki on yhdentekevää, tietenkään. Ja hän tietää sen myöskin."

"Minä olen kuullut, että hän tavoittelee sinua, Babs. Onko se totta?"

"Ei ainakaan vielä ole tavoittanut."

"Tuleeko tavoittamaan?"

Barbaran vastauksena oli toinen olkapäidenkohautus. Ja huolimatta kaikesta kuvanomaisesta kauneudestaan hänen olkapäitensä liike muistutti sellaisen pikku tytön liikettä, jolla on esiliina vyöllään.

"Entäs tämä mr Courtier", sanoi lordi Dennis vakavasti, "tavoitatko sinä häntä?"

"Minä tavoitan kaikkia. Ettekö sitä tiedä, rakkaani?"

"Tosiaankin, lapseni."

"Juuri niin, tietenkin – kuten Eustace-raukka!" Barbara lopetti lauseensa, sillä Harbinger seisoi hänen lähellään, kasvoilla sellainen ilme, mikä läheni kunnioitusta ja mitä ei niillä koskaan oltu nähty. Oikeastaan se tapa, millä hän katseli Barbaraa, oli melkein arka.

"Haluatteko laulaa sen laulun, josta minä niin pidän, lady Babs?"

He läksivät pois yhdessä, ja lordi Dennis, katsellen tämän loistavan parin jälkeen, siveli vakavasti partaansa.

X LUKU

Miltounin äkillinen meno Lontooseen oli seurauksena päätöksestä, mikä vähitellen oli kehittynyt hänessä, siitä hetkestä alkaen, kun hän kohtasi mrs Noelin Burracomben farmin kivilattiaisessa etehisessä. Jos tuo nainen huoli hänet – ja viime yöstä alkaen hän luotti siihen – niin hän aikoi naida hänet.

Olemme jo maininneet, että yhtä lankeemusta lukuunottamatta hänen elämänsä oli ollut nuhteeton, mutta tämä ei merkitse sitä, että hänellä ei olisi ollut intohimoa. Asian laita oli kokonaan toinen. Tuo liekki, joka oli niin huolellisesti kätkeyty, kyti syvällä hänen sisimmässään – se oli kätkeyty liekki, jolla oli käytettävänä liian vähän ilmaa. Sinä hetkenä, kun tuon naisen sielu kosketti hänen sieluaan, se leimahti ilmituleen. Mrs Noel oli kaikkien hänen toivojensa inkarnatio, ruumiillinen ilmestys. Tuon naisen tukka, hänen silmänsä, hänen piirteensä, pieni kuoppa tai poimu hänen suupielessään, juuri siinä, mihin lapsi pistää sormensa, hänen tapansa liikkua, mikä oli eräänlaista tiedotonta heilumista ja antautumista ilman valtaan, hänen äänensä sävy, mikä näytti saavan alkunsa ei niin paljon hänen omasta onnellisuudestaan kuin synnynnäisestä halusta tehdä muut onnellisiksi, ja tuo luonnollinen, joskaan ei vahva käsityskyky, mikä kuuluu hyvin myötätuntoisille ihmisille ja mitä harvoin tavataan naisissa, joilla on suuri kunnianhimo tai innostus – kaikki nämä seikat olivat kietoutuneet Miltounin sydämeen. Hän ei ainoastaan uneksinut hänestä, eikä ainoastaan kaivannut häntä, vaan hän uskoi häneen. Tuo nainen täytti hänen ajatuksensa, tuo nainen tuntui hänestä sellaiselta, joka ei voi tehdä väärin, sellaiselta, joka, vaikka olikin vaimo, tuli jäämään rakastajattareksi, ja vaikka olikin rakastajatar, tuli aina olemaan hänen henkisenä kumppalinaan.

Olemme jo sanoneet, että kukaan ei puhunut tai juorunnut naisista Miltounin läsnäollessa, ja kertomus mrs Noelin avioerosta esiintyi hänen mielessään vain vakaumuksena, että tuolle naiselle oli tehty vääryyttä. Keskustelunsa jälkeen apulaispapin kanssa hän oli vain kerran viitannut siihen ja senkin vastaukseksi erään lady'n puheeseen, joka oli heillä vieraisilla: "Oh! Niin, minä muistan hänen tapauksensa mainiosti. Hän on se sama naisraukka, joka – " *Ei*, siitä olen varma, lady Bonington." Hänen äänensä sävy oli saanut jonkun naurahtamaan väkinäisesti, ja keskustelun aihe muutettiin.

Kaikenlainen avioero oli vastoin hänen vakaamustaan, mutta eräänlaisella sekavalla tavalla hän myönsi kuitenkin, että oli tapauksia, jolloin ero oli välttämätön. Hän oli mies, joka ei pyytänyt muiden luottamusta tai toivonut, että sitä olisi hänelle osoitettu. Hän ei ollut koskaan uskonut sisäisiä taisteluitaan kenellekään elävälle olennolle, ja taisteluilla, jotka eivät olleet sisäisiä, ei ollut Miltounille mitään merkitystä. Hän oli joka hetki valmis panemaan alttiiksi elämänsä sen ihannekuvan vuoksi, minkä hän oli sielussaan muodostanut, aivan yhtä yksinkertaisesti ja suorasti kuin hän olisi asettanut ruumiinsa mrs Noelin eteen suojakilveksi kaikkia vaaroja vastaan.

Sama fanatismi, joka piti hänen intohimoaan kukkana itsessään, ottamatta ollenkaan lukuun sen sopivaisuutta yhteiskuntapuutarhaan, oli myöskin siinä voimana, joka ajoi hänet nyt Lontooseen ilmaisemaan aikomuksensa isälleen, ennenkuin puhui siitä mrs Noelille. Asia oli toimitettava yksinkertaisesti ja oikeassa järjestyksessä. Sillä hänellä oli senlaatuista moraalista rohkeutta, jota tavataan ainoastaan sellaisissa henkilöissä, jotka elävät omien harrastustensa piirissä. Kuitenkaan se ei ollut kenties niin paljon aktiivista moraalista rohkeutta kuin välinpitämättömyyttä siitä, mitä muut ajattelivat tai tekivät, mikä välinpitämättömyys sai alkunsa hänen synnynnäisestä halustaan olla välittämättä muiden arvonnosta.

Tuo omituinen hymy tuon vanhan Tudorin-aikuisen kardinaalin kasvoilla – missä oli voittamaton itseluottamus ja eräänlainen henkinen ilkamoisuus – leikkeli hänenkin kasvoillaan, kun hän kuvitteli mielessään sitä tapaa, millä hänen isänsä tuli ottamaan vastaan hänen uutisensa. Mutta pian hän taukosi ajattelemasta sitä ollenkaan, rajoittuen tuumimaan vain sitä tehtävää, minkä oli ottanut suorittaakseen. Sillä hänellä oli suuressa määrässä kykyä, mikä on niin ominaista julkisessa elämässä eläville, siirtää koko huomionsa aiheesta toiseen.

Saavuttuaan Paddingtonin asemalle hän ajoi suoraa päätä Valleys Houseen.

Tämä laaja asumus pylväskäytävineen näytti olevan hieman hämmästyneenä siitä, että näin keskellä sesonkia sitä ei paremmin asuttu. Kolme palvelijaa otti huostaansa Miltounin matkatavarat. Peseydyttyään ja saatuaan kuulla, että hänen isänsä tuli syömään päivällistä kotona, hän läksi kävelylle suunnaten kulkunsa Templessä oleviin virkahuoneisiinsa. Hänen pitkä vartalonsa, mikä oli jonkun verran huolimattomasti puettu, herätti tavanomaista huomiotaan, jota hän, kuten tavallista, ei ollenkaan huomannut. Kulkiessaan eteenpäin hän ajatteli syvästi Lontoota ja Englantia, jotka olivat kokonaan toisenlaisia kuin tämä pöyhkeä melske ja meteli, kuin tämä kaiken kokoomus, tämä suuri korkeiden ja matalien äänien epäsointuinen symfonia. Hän ajatteli Lontoota, Englantia, joka kunnioitti itseään, josta kaikki kurjat kadut, rahavalta, reklaamihulluus, talohuijaus, liikatunteellisuus, jokapäiväisyys, pahe ja työttömyys olivat poistettut. Hän ajatteli Englantia, missä kullakin miehellä oli oleva oma paikkansa, mitä hän ei koskaan muuttanut, mutta missä hän palveli uskollisesti omaan luokkaansa kuuluen. Hän ajatteli Englantia, missä jokaisen miehen, aatelisesta työmieheen asti, piti olla vakaumuksellinen harvainvallankannattaja ja käytökseltään gentlemanni. Hän ajatteli Englantia, joka oli niin teräksenkirkas ja tarmokas, että jo sen pelkkä näkeminen sai aikaan rauhan. Hän ajatteli Englantia, jonka sielun tuli olla stoalainen ja hieno, stoalaisuuden ja hienouden kuuluessa kullekin sielulle erikseen monten miljoonien sielujen joukossa. Hän ajatteli Englantia, missä kaupungilla piti olla oma uskonsa ja maaseudulla oma uskonsa ja missä tyytyväisyyden piti vallita eikä valituksia pitänyt kuuluman sen kaduilla.

Ja kun hän käveli Strandia pitkin, niin piskuinen, repaleinen pojanviikari piipitti hänen jaloissaan:

"Hirveä paljastus eräässä pankissa – huomiota herättävä juttu tulossa!"

Miltoun ei kiinnittänyt tähän mitään huomiota. Kuitenkin sen mukana tullut tuuli, joka puhaltaa siellä, missä ihminen elää, tuo huoleton, ihmeellinen, tilaamatta tullut tuuli oli hävittänyt hänen vakavan ja selvän näkynsä. Suuri oli tuo – onnenpotkausten ja vaihtelun tuuli – tuuli, johon sisältyy miesten ja naisten äärettömät toivomukset, tuon lukemattoman ihmisjoukon mielenliikutusten jumalattarelle osoittamat rukoukset. Se oli tuo sydäimestä sydämeen ja huulelta huulelle kulkeva virtaus, jolla on sama vaikutus kuin keväisellä tuulella, joka kaihomiellisenä kulkee metsän läpi ja herättää henkiin jokaisen pensaan ja puun. Se oli tuo kiihkeä päätös kasvaa ja tulla – miksi tahansa! Se oli tuo huokaus, joka on yhtä ikuinen kuin meren kohina ja yhtä vaientamaton kuin taipuvainen paisumaan äkilliseksi ärjymiseksi.

Miltoun tunkeutui katuliikenteen läpi kiinnittämättä suurempaa huomiota niiden tuhansien ihmisten muotoihin, joiden ohi hän kulki, mutta nähden uskon silmillä ne muodot, mitkä halusi nähdä. Lähellä St. Paulin tuomiokirkkoa hän pysähtyi erään vanhan kirjakaupan kohdalla. William Rimall, sen pieni omistaja, tunsu hyvin hänen vakavat, kalpeat ja miellyttävät kasvonsa ja veti heti esiin viimeisen uutuutensa – Moren "Utopian". Tätä erikoista painosta (hän vakuutti Miltounille) ei ollut enää saatavissa – hän ei ollut koskaan ennen myynyt sitä muuta kuin yhden ainoan kappaleen, mikä kirjaimellisesti mureni käsiin. Tämä kappale oli kuitenkin paremmassa kunnossa. Se saattoi tuskin kestää kahtakymmentä vuotta – se oli erinomainen kirja, sopiva ostaa. Nykyään ei Morella ollut sellaista puoleensavetäväisyyttä kuin joku aika sitten.

Miltoun avasi nidoksen, ja pieni kirjatäi, joka oli nukkunut Tranibore-sanan kohdalla, alkoi liikkua hitaasti teoksen selkää kohden.

"Minä huomaan, että se on alkuperäinen", sanoi Miltoun.

"Siitä ei ole luettavaksi, teidän ylhäisyytenne", huomautti tuo pieni mies. "Tuskin voi käännellä sen sivuja. Kuten minä jo sanoin – minä en ole saanut parempaa kappaletta tänä vuonna. Minä en ole tosiaankaan saanut!"

"Vanha viisas uneksija", mutisi Miltoun, "sosialistit eivät ole lyöneet häntä laudalta, eivät edes nykyään".

Pienen miehen silmät vilkuilivat, ikäänkuin hän olisi tahtonut puolustella Thomas Moren mielipiteitä.

"No niin", hän sanoi, "minä luulen, että hän oli yksi niitä. Mutta minähän en ottanut huomioon sitä seikkaa, että teidän ylhäisyytenne voi olla hyvinkin vahva politiikassa."

Miltoun hymyili.

"Minä haluaisin saada Englannin jotenkin sellaiseksi kuin se esiintyy Moren unelmassa. Mutta minun koneistoni olisi toisenlainen. Minä aloittaisin huipulta."

Pieni mies nyökäytti päätään.

"Juuri niin, juuri niin", hän sanoi, "siihen meidän on tultava, uskallan sanoa".

"Meidän täytyy tulla, Rimall." Ja Miltoun käänsi sivun.

Pienen miehen kasvot värisivät.

"Minä en luule, teidän ylhäisyytenne, tätä kirjaa tarpeeksi vahvaksi teidän maullenne. Mutta minulla on tässä vanha omituinen teos – kiinalaisista temppeleistä. Se on harvinainen – mutt'ei liian vanha. Te voitte perin pohjin käydä sen läpi. Minun mielestäni se on mukavaa pureskeltavaa – erittäin sopivaa teidän maullenne. Heillä on merkillinen periaate", hän lisäsi, avaten kirjan erään vaskipiirroksen kohdalta, "rakentaa kerroksittain. Me emme rakenna sillä lailla Englannissa."

Miltoun katsahti häneen terävästi. Pienen miehen kasvoista näkyi, että hän ei ollenkaan ymmärtänyt.

"Onnettomuudeksi me emme sitä tee, Rimall", hän sanoi, "meidän pitäisi, ja me tulemmekin niin tekemään. Minä otan tämän kirjan."

Pannen sormensa erään pagodin kuvan kohdalle hän sanoi:

"Hyvä vertauskuva."

Pienen kirjakauppiaan silmät harhailivat temppeleistä salaiseen hinnailmoitusmerkkiin.

"Juuri niin, teidän ylhäisyytenne", hän sanoi, "minä luulen sen olevan teidän makunne mukaista. Minä myyn sen *teille* kahdellakymmenelläseitsemällä ja puolella shillingillä."

Miltoun pisti kirjan taskuunsa ja läksi ulos. Hän kulki Templeen päin, jätti kirjansa virastohuoneeseensa ja asteli sitten alas Thamesin partaalle. Aurinko hyväili sitä erittäin kiinteästi tänä iltapäivänä. Se oli lainannut sille lämpöä, valoa ja väriä. Ja kaikki tuon virran äyräällä olevat rakennukset aina Westminsterin torneihin saakka näyttivät hymyilevän. Rakastuneen silmille oli tässä suurenmoinen näky. Tähän näkyyn yhtyi toinen, jossa pehmeäsilmäinen ja matalääninen nainen kumartui kukkiensa ylitse. Mikään ei voinut olla täydellistä ilman häntä, mikään työ ei voinut tuottaa hedelmiä, millään yrityksellä ei voinut olla täyttä merkitystä.

Päivällisillä lordi Valleys lausui poikansa tervetulleeksi pöytäkumppaniksi, ollen kuitenkin hieman hämillään hänen tulostaan.

"Matkustatko pois tänään, hyvä ystäväni? Vai oletko tullut kuulemaan, miten Brabrook hyökkää meidän kimppuumme? Tällä kertaa hän on myöhästynyt – me olemme päässeet eroon koko pallohistoriasta – se ei tuota enää mitään kiusaa."

Ja hän vilkaisi Miltouniin selvällä, harmaalla tuijotuksellaan, mikä oli niin kylmä, tasainen ja omituinen. No niin, mikä lintu hän oikein onkaan? näytti tuo katse sanovan. Ei ainakaan se pyy, jota kasvatuksesta päättäen olisi voinut odottaa!

Miltounin vastaus: "Minä tulin tänne kertomaan sinulle jotakin", kiinnitti hänen isänsä katseen hieman pitemmäksi ajaksi kuin oli kohteliasta.

Olisi väärin sanoa, että lordi Valleys pelkäsi poikansa puolesta. Pelko ei kuulunut hänen tunteisiinsa, mutta hän tarkasti kuitenkin poikaansa kunnioittavalla uteliaisuudella, mikä läheni levottomuutta. Miltounin harvainvaltaa suosiva luonteenlaatu ja hänen poliittiset vakaumuksensa melkein loukkasivat sellaista henkilöä, joka sekä temperamenttinsa että kokemuksensa perusteella tiesi, miten oli odotettava päämäärän saavuttamista. Hänellä oli ollut usein tilaisuus antaa tämä neuvo ratsupojilleen, silloin kun hän uskoi hevostensa saavuttavan parhaan tuloksen sillä tavalla. Ja tämän neuvon hän olisi nyt tahtonut antaa omalle pojalleen. Hän oli itse "odottanut päämäärän

saavuttamista" yli viisikymmentä vuotta ja tiesi sen olevan parhaan keinon saada takeet siitä, ettei koskaan tullut pakotetuksi muuttamaan tätä mieluisaa menettelytapaa – sillä lordi Valleysin luonteessa oli jotakin, joka sai hänet pelkäämään sitä, että hän vallan odottamattomissa tapauksissa pakottaisi itsensä vakavimmankin mielipahan uhalla toimimaan ennemmin kuin antamaan jättää itsensä jälkeen. Nuoren Harbingerin kaltainen mies oli tietysti ymmärtäväinen – oli taipuisa, oli mies, joka oli imenyt itseensä tuota uutta (ja hyvin päihdyttävää) yhteiskunnallisen uudistushalun viiniä. Hänen voitiin antaa seurata hieman omaa päätään – mutta hänen kanssaan ei koskaan voitu joutua vaikeuksiin, sillä hän ei tullut koskaan "karkaamaan radalta" – sillä hän oli helläsuinen hevonen, joka tarvitsi ohjausta vain käännteissä. Hän tahtoi kuulla itsensä puhuvan ja hänen oli annettava tuntea, että teki jotakin. Tämä kaikki meni hyvin mukiin, oli hyvin ymmärrettävää. Mutta Miltounin laita oli kokonaan toinen (eikä tämä ollut lordi Valleysin mielestä vain pelkkää isällistä kuvittelua). Hänen pojallaan oli taipumus viedä asiat niiden vaarallisiin johtopäätöksiin asti ja saattaa hänet, Valleysin, muistelemaan anoppiaan. Miltoun oli lapsi yleisissä asioissa, tietenkin, vielä nyt. Mutta niin pian kuin hän kerta oli päässyt alkuun, niin hänen vakaumustensa syvyys, yhtyneenä hänen asemaansa ja todelliseen kykyyn – ei mihinkään jaarittelukykyyn, jota oli Harbingerin kaltaisilla miehillä, vaan hillittyyn, purevaan puhetaitoon – oli nykyisten puolueolosuhteiden vallitessa yhdellä hyppäyksellä saattava hänet etualalle. Ja mitä olivat sitten nuo vakaumukset? Lordi Valleysin oli koettanut oppia niitä ymmärtämään, mutta oli tähän asti epäonnistunut yrityksessään. Eikä tämä häntä oikeastaan hämmästyttänyt, koska, kuten hän usein sanoi, poliittiset vakaumukset eivät olleet, kuten pintapuolisesti katsoen saattoi näyttää, järjen johtopäätöksiä, vaan pelkästään temperamentin ilmauksia. Eikä hän voinut käsittää mitään sellaista suhtautumista yleisiin asioihin, mikä ei ollut olemukseltaan suoraa, selvää, terveen järjen mukaista asianhaarain varteenottamista sellaisina kuin ne ilmenivät hänelle itselleen, hän ei voinut siksi, että hän ei ollut myötätuntoinen muunlaista suhtautumista kohtaan. Tätä ei saa ymmärtää niin, että hän olisi ollut sellainen henkilö, joka aina mukautuu olosuhteisiin, sillä hänen sisimmässään asusti itsepäinen, perinpohjainen uskollisuus sellaisen luokan perintätavoille, joka piti arvossa ennen kaikkea uljuutta ja ylpeyttä. Kuitenkin hänestä tuntui, että Miltoun oli sittenkin liian "tiukka" aristokraatti – ei yhtään parempi sosialistia, sillä hän näki kaikki asiat tyvistettyinä ja kuivettuneina, pyrki tyrkyttämään kansalle reformeja ja kuitenkin pitämään sitä asemassaan rautaisella kädellä, koettaen myöskin toimia omalla tavallaan periaatteittensa mukaisesti. No niin! Hän myönsi kylläkin, että hän toimi periaatteittensa mukaisesti. Tämä ajatus synnytti aina hyvin epäsoinnuista äänen lordi Valleysin rinnassa. Se oli melkein sopimatonta, pahempaa – naurettavaa! Asian laita oli sellainen, että tuolla poika-paralla oli onnettomuudeksi syvempi tapa ajatella kuin politiikassa tarvittiin – mikä oli vaarallista – hyvin vaarallista! Kokemus saattoi opettaa häntä jollakin lailla! Ja pitkistä omasta kokemuksestaan Valleysin kreivi koetti tarkoin muistella jotakin poliitikkoa, jonka käytännöllinen, valtiollinen toiminta olisi jättänyt sellaiseksi, millainen oli alkujaan. Hän ei keksinyt ketään. Mutta tämä antoi hänelle vähän lohdutusta. Ja myöhäiskypsän porsanpalasen ylitse hänen järkähtämätön katseensa haki hänen poikansa katsetta. Mitä hän oli tullutkaan sanomaan hänelle?

Lause oli ollut pahaennustava. Hän ei voinut muistaa Miltounin koskaan kertoneen hänelle mitään. Sillä vaikka olikin kärsivällinen ja hyvänsuopa isä, hän oli – niin monen muun julkisessa elämässä toimivan miehen tavoin – lapsissaan saanut ilmenemään vain vähässä määrässä omat tapansa ja katsantokantansa. Neljästä lapsestaan hän piti vain Barbaraa perinpohjin omanaan. Hän ihaili häntä, ja ollen mies, joka täydellä sydämellään nautti elämästä, hän ei voinut rakastaa muulloin kuin ihaillessaan. Mutta viimeisenä miehenä koko maailmassa, joka tahtoi udella toisen salaisuuksia tai kiristää niitä häneltä, hän odotti ilmaisematta mitään levottomuutta, saadakseen kuulla poikansa asian.

Miltoun ei näyttänyt pitävän kiirettä. Hän kuvaili Courtierin seikkailua, mikä huvitti lordi Valleysiä koko joukon.

"Punapippurikoe! En olisi uskonut heidän sellaista keksivänkään", hän sanoi. "Ja nyt te olette saaneet hänet Monklandiin. Vieläkö Harbinger on teillä?"

"Kyllä. Minä en luule Harbingerilla olevan paljonkaan kestävyyttä."

"Politiikassako?"

Miltoun nyökäytti päätään.

"Minä melkein paheksun sitä, että hän on meidän puolellamme – minä luulen, että hänestä ei ole meille hyötyä. Oletko nähnyt tuota pilakuvaa? Se on sattuvasti piirretty. En voinut keksiä sinun kasvojasi noiden vanhojen naisten joukosta."

Lordi Valleys hymyili persoonattomasti.

"Hyvin taitava piirros. Sivumennen sanottuna, minä luulen voittavani kilpa-ajoissa."

Ja täten, hyppäyksittäin, jatkui keskustelu, kunnes viimeinen palvelija oli lähtenyt huoneesta.

Sitten Miltoun valmistelematta katsahti isäänsä vasten kasvoja ja sanoi:

"Minä haluan naida mrs Noelin."

Lordi Valleys otti iskun vastaan aivan samalla ilmeellä, jolla hän oli tottunut odottamaan hevostensa häviämistä kilpa-ajoissa. Sitten hän kohotti viinilasin huulilleen ja laski sen alas maistamatta. Tämä oli ainoa merkki, mikä ilmaisi hänessä hämmennystä ja mielenkiintoa.

"Eikö se ole hieman liian äkillistä?"

Miltoun vastasi: "Minä olen halunnut häntä ensi näkemästä lähtien."

Lordi Valleys, joka oli melkein yhtä hyvä ihmisten ja tilanteiden kuin hevosten ja pointerikoirainkin tuntija, nojasi tuolinsa selustaa vastaan ja sanoi hienolla ivalla:

"Hyvä ystäväni, oli hyvin tehty, että tulit sen sanomaan minulle, mutta totta puhuakseni se oli senlaatuinen uutinen, jota en olisi mielelläni kuullut."

Tumma puna ilmeni hitaasti Miltounin poskille. Hän oli arvostellut isäänsä väärin. Tuolla miehellä oli kylmäverisyyttä ja rohkeutta kriisin sattuessa.

"Mitä sinulla on vastaansanomista?" ja äkkiä hän huomasi, että ohut leivos vapisi lordi Valleysin kädessä. Tämä ei aiheuttanut hänen silmissään mitään masennusta, niissä näkyi vain sellainen suitsuava katse, jollaisen Tudorien aikuinen kirkonmies olisi luonut vastustajaansa, jossa ilmeni heikkouden merkkejä. Lordi Valleys huomasi myöskin, että tuo leivos vapisi, ja söi sen.

"Me olemme maailmanmiehiä", hän sanoi.

Miltoun vastasi: "Minä en ole."

Osoittaen ensimmäisen todellisen kärsimättömyyden oireita lordi Valleys päästi suustaan:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.